Prohászka Ottokár:

Rorate Coeli!

PROHÁSZKA OTTOKÁR

★

RORATE COELI!

ÁDVENTI ELMÉLKEDÉSEK

BUDAPEST, 1915.
A SZOCIÁLIS MISSIÓ-TÁRSULAT
KIADÁSA

Nihil obstat.

Dr. Ladislaus Babura,
censor dioecesanus.

Nr. 460.

Imprimatur.

Strigonii, die 28. januarii 1915.

Ludovicus Rajner,
episcopus, vicarius generalis.

A Szent-István-Társulat bizománya.
Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Harmatozzatok...!

Beléptünk az egyházi évnek sajátosan vonzó és kedves szakába: *az Adventbe.* Az advent négy vasárnapját megüljük szokott hévvel s azután ránk köszönt a szent vigilia, a legszentebb glóriás éjfél s a karácsony három misés ünnepe.

a) Mi ez az Advent? Ünnep; elmult idők emléke; régi korok létét, reményét, vágyát ünnepeljük benne. Antifónákat énekelünk, melyekben évezredek szenvedélyes fájdalma s reménye sír föl. Emlékezünk prófétákról. Bele állunk a szent homályba s letakarjuk lelkünket évezredes viziók fátyolával. S miért tesszük ezt? Hogy annál lángolóbban örvendezzünk azon, hogy íme, íme abból a multból édes jelen lett. Elgondoljuk, hogy menynyi izzó vágy hasogatta az eget, míg kinyilt; de végre is kinyilt s nekünk ez a fő; menynyi könny melegítette a földet, hogy tavasza legyen; de hát végre tavasz lett. Hála

az Égnek. Úgy teszünk, mint az ingerkedő édes anya: eltakarja gyermeke elől arcát, azután ránéz, hogy mosolyra gyúljon. Mi vagyunk a «beati possidentes»; mi a vágyak gyümölcseinek boldog élvezői! Nekünk megadta ezt az Ur!

b) De ez az Advent, mely volt, figyelmeztet arra az Adventre, mely *van*, melyben az Úr jövőfélben van. Jön felénk az Úr! A mi egész életünk Advent. Ennek az Adventnek Karácsonya a halál után Krisztus kegyes és irgalmas arcára vetett tekintetünk; az az első tekintet, melyet a kegyelem állapotában kimult lélek az Úrra vet, befejezi az élet Adventjét. Ó hát csak így legyen! Mitis atque festivus Christi Jesu tibi aspectus appareat. Lásd meg lelkem Krisztus kegyes és diadalmas arcát!

c) Mig meg nem halunk, életünk az Advent jegyében áll! Mik a jegyei? 1. A homály. Az élet útjai a másik világba homályos utak. Az ész éjben áll, a világnézetek bizonytalanok; kétség és haladás settenkednek körülöttünk. O, ki vezet el az éjben, biztos úton célunk felé?! Csakis az Anyaszentegyház. 2. Az Advent második jegye a várakozás. Visszafojtott lélekzettel hallgatózunk, feszült figyelemmel nézünk széj-

jel s kérdezzük: hogyan vagyok lelkemmel s mikor halok meg? Nem nyughatunk meg végleg; ha elalszunk, erről álmodunk; ha üdvünk esélyeire gondolunk, lázba esünk. Reményeink oly nagyok! Prófétáink annyit beszéltek nekünk; lelkesedéssé fokozták reményeinket. 3. Harmadik jellege az «üdvözítő Istenbe» vetett hit és remény. «Deus ipse veniet.» Első sorban ez nem a pokol, hanem a mennyország hite. Isten üdvözít! Ó bizzatok s vágyódjatok, imádkozzatok a vágyak 3000 éves imáival.

Az Advent lelke nem passziv, hanem agilis, sürgető lélek; «öltsétek föl Krisztust» hirdeti. Krisztusnak kell éltetekben, vagyis Adventetekben kialakulnia! Az ember élete kifeszített kötél az állat s a Szent közt; kötél az örvény fölött. Veszedelmes az átjutás. Az emberéletnek nagysága ép az, hogy nem cél, hanem csak híd! Feszüljön, lendüljön! Psychologiája a törekvés, a munka s a küzdelem. A keresztény aszkézis sohase fajuljon restséggé és élhetetlenséggé. Ember küzdj és bízva bízzál.

Az Advent homálya.

a) Két Advent van, az egyiket ünnepeljük, a másikat éljük. Az egyik emlékünnepe a hálás kereszténységnek, mely bele éli magát a régi évezredek reményébe; a másik Adventben mi magunk élünk, hogy megoldjuk a nagy jövendőség feladatát; e részben mi is homályban élünk, homályban, melyet a végesség, a földi lét, a gyarlóság vet szívre, észre s életre; e homály közös, benne élt Ádám, Ábrahám, Dávid, Izaiás, Ezechiel, ker. szent János, szent Pál, szent Gergely, ass. szent Ferenc, szent Bernát, szent Ignác és az utolsó jó lélek, mely tegnap elköltözött: mi is mindnyájan szabadulást keresünk; «Üdvözítőt várunk» — mondja szent Pál — ki elváltoztatja ez alacsony testi életet. Folyik a «salus.» A régiek várták a világosságot s mi is várunk s imádkozunk: Lux perpetua luceat eis! A régiek keresték az Isten or-

ságát, hazájukat, s mi is mondjuk: nincs itt maradandó városunk, hanem a jövendőt keressük. Úton vagyunk, keressük a jobbat, a megváltást. Ezért mondom: Advent van.

b) A mi sűrű adventi homályunk a tévely, a rossz világnézet, a babona, a helytelen fogalmak életről, társadalomról. Gondolok azokra az oltárokra, melyek Isten nevében állottak a földön, Molochra és Dagonra; mily borzasztó sarcot sarcolt ki az emberiségen a babona, mennyi fájdalmába került; mit szenvedett az emberiség «papoktól», kuruzslóktól, zsarnokoktól, királyoktól! Orvosok égették, vagdalták a tudomány, birák öldösték az igazság nevében. A tévely és a bűn nehézségei közt folyik most is az élet; homályban vagyunk s törekszünk a homályból ki.

c) Mily árnyékot vetett az emberi szivekre az eredeti bűn az érzékiség féktelenségében. Ezt az árnyékot nem oszlatta el rólunk senki. Ez ellenséges hatalom uralma alatt nyög szent Pál s apostoli tekintélyével szerencsétlenségnek bélyegzi, mondván: Én szerencsétlen, ki szabadít meg e romlandó testtől? Világ fölött uralkodó hatalmasról szól az írás: tele van a világ a test s a szemek kivánságával s az élet kevélységével.

Megnyilatkozásai különfélék. Megnyilatkozik mint büszkeség, kevélység, kegyetlenség, majd ismét mint önzés, kapzsiság s végül mint rothadás és testiség. Miféle békók azok, amelyek az erényre született szivet s lelket az alacsonyság gránitszikláihoz kovácsolják! Szent Pál, az embert máshol «homo terrenus»-nak mondja. Ó de mennyire igaz, hogy földízű és sáros az ember.

d) Az eredeti bűn legsötétebb árnyéka végül a halál; megváltás ettől nincs. Ezen a kapun mindenkinek keresztül kell mennie s meg kell hódolnia az Isten zászlótartója, a halál előtt. Az ember érzi, hogy a halál fölséges hatalom; nem is tesz az emberre akkora benyomást sem a háborgó tenger, sem a tűzhányó vulkán, mint a halál. Felszabadulásunk ettől nincs. Ave Caesar! morituri te salutant! Mindenki ezzel lép a halál árnyékába s ez a Caesar nem int soha, hogy kegyelmezzenek áldozatának. Így vagyunk ezzel s maga az Úr Jézus, a világ világossága sem vette le rólunk a sokféle homályt. Mégis kimondhatatlan nagy jót adott; világosságunk lett a sötétségben.

Ha az Úr Jézus jászola előtt térdelek, mily édes, mily kedves nekem az Isten!

Milyen más Dávid király érzelmi világa! Milyen kemény az, mily bizalmas világ ez. Velünk van, köztünk van az Isten, az Emmanuel megjött. A meghitt boldogságnak végleges stádiumait még nem állította bele a világba, de a bizalomnak, szeretetnek, bensőségnek légkörét már megteremtette; testvérei közt van a filius hominis! Élek világosságából.

Az Advent Krisztus-várás.

Krisztust várták régen, kivánták megtestesülését s Krisztust várjuk mi is, kivánjuk lelkünkben való kialakulását; azonkívül várjuk eljövetelét a világ végén.

a) A régi Adventben Krisztust várták testben. A megtestesülés a legkegyelmesebb, a legnagyobb tény, nagy központ a történelemben; az Isten végtelen jótétemménye. Előtte megfagytak a szivek, hideg volt; elborultak a lelkek, sötét volt; fölemelte koronás fejét a bűn. Sikerült eltemetkezni éjbe, fagyba. Ez éjben dörgött a próféták szava s élesztette a jobb reményt. A sötét éj s az éjben virrasztó remény jellemzi az első Adventet. A nyomoruság mértéke betelt; a hajnal pirkadt s megjött Ő, kit a lelkek vártak. Ó végtelenül elnyujtott, szent prófétai remény, te isteni erény, mely a nyomorúságban várod a boldogságot s gyöngeségben álmodol erőről, szálld

meg lelkemet; hadd reméljek erősen, lelkesen; gyöngeségem, nyomorom dacára bizom, hogy győzök. Advent van bennem is; édes, erős, szent remény. Reményben van erőm, meg nem fogyatkozhatom.

b) A mostani Advent is Krisztust várja, várja megérkeztét s kialakulását lelkünkben, azután várja a világ végén való Úrjövetet. Ez utóbbit hiszem, az előbbin dolgozom. Ez az én legfontosabb Adventem. Ezt az én Adventemet is éj, fagy, halál árnya előzte meg; ebben is mély álom s hosszu éj van, de keltegető, ébresztő szózat is hallatszik. A régi Advent elmult; a mostani Advent folytonos s minden egyes lélekben ismétlődik. A lélek alszik... téved... dermed; föl kell ébresztenünk. Némely lelket elfojtott a test; él benne az állat, alszik az ember. Mást elborított a káprázat, eltelt magával; él benne az öntelt ember, alszik az isteni ember. Minden ember többékevesebbé szonambul az isteni világban; él, jár, de inkább csak alvajáró; le van borítva öntudata öntudatlansággal, elfogultsággal, gyöngeséggel s az isteni élet kő- és jégkérgeken iparkodik áttörni. Bennem is mennyi egyoldaluság, hiba, hiány, kis-kaliber, idegesség, ellenszenv, — mennyi pára, árny

és homály, — mennyi kitaposott útja az öntudatlan indulatjárásnak. Éjben állok valamikép ; lelkiismeretem s az isteni sugallatok, mind megannyi prófétai szó ; ébresztgetnek fölráznak, iparkodnak fölszabadítani a káprázattól. Illumina oculos meos...! Látni akarok, látni önmagamat. Tisztulni akarok s alakulni. Minek járjam én az ösztön, az önszeretet, az impulzusok, a reakciók méltatlan marhacsapásait? Kérem az Istent, hogy világosítson föl ; reflektálok magamra s összehasonlítom magamat másokkal, a jobbakkal, nemesebbekkel ; tanulni akarok tőlük valamit, a mi megtetszik rajtuk. Félre a lelki szonambulizmussal ; abnormális tünet az, betegség s gyengeség! Aki hibáit látni kezdi, az már ébredez s aki erős kézzel fog azok megjavításához, az már bele is állt az Isten napszámába.

Adventi erőszak.

A természetnek áprilisa a napsugár s a tavaszi fuvalom; a léleknek áprilisa a mély, bensőséges vágy. Az adventi vágy végig járja a lelket, kitör indulataiban, elégedetlenkedik, sír és panaszkodik; epedő szemmel, félig nyilt ajkkal, lihegő mellel néz föl az égre s mondja: Rorate coeli desuper... Excita potentiam tuam... Excita corda nostra! Ó jöjj, ébredj hatalom, járd át a szíveket! A mi adventi vágyunk eke, mely hantot forgat... erőszak a mennyországért. Hármas irányban kell azt fokoznunk.

a) A szubjektivizmus túltengései ellen. Elfogultság ítéletben, izlésben gyakori betegség. Rokonszenv s ellenszenv pókhálóiba akadunk bele. Kicsinyeskedés, nevetséges ingerlékenység, apprehenziók, furcsa igények jelentkeznek bennünk elismerésre, kitüntetésre, megbecsültetésre. Belső világunk hasonlít a parókás, copfos, harisnyás barokk-

hoz ; csupa mesterkéltség, kényesség, finyásság. Föl természetesség s kegyelem lelke, adventi lélek! Ha savanyodom, ha érzékenykedem, ha elringattam magam beteges gondolataimban, föl, föl a hegyekre; szétvetem elzárt gondolat- s érzelemköröm deszkafalait; fölpezsdítem aludt véremet, mely ily halavány érzéseket szuggerál. Utat nyitok az adventi léleknek... utinam coelum disrumperes...!

b) Az érzékiség angolbetegsége ellen. Tele vagyunk érzékiséggel, mely ellepi a lelket. A szépség mint forma káprázatot s megfeledkezünk a tartalomról... elborul lelki szemünk! Érzékiségünk olyan mint a liceumbokor, kiirthatatlan... sok bennünk az édes érzés, az a cukros tapadás; az ilyen bornak sokat kell erjednie... lelkünk nyúlós mint a tészta, tapad mindenhez; jól kell meggyúrnunk, hogy szolgáljon az életnek. Adventi, erős lélek kell, mely nem kényeztet, nem becéz! Nyúlós fantáziánkat ki kell józanítanunk; szuggesztiói alól ki kell szabadulnunk ; a világtól nem szabad elbódulnunk.

c) A lélek megöregedése ellen. A lélek öregszik, amikor elfárad s tétlenségre hajlik. Fizikai erőnk mindenesetre hanyatlik s amennyiben a lélek munkájához ilyen erő

is kell, annyiban az elöregedés nem baj. De a fődolog a lelki életben nem a fiziológia, hanem a belső világosság, az akarat készsége, az erkölcsi motivumokra való eleven visszahatás! Kell, hogy a lelkünk a hit fényében éljen az élet öreg estéjén is s hogy érzéseinek világa friss s üde legyen. Kell, hogy ne vegyen rajtunk erőt a lomhaság érzete s hogy el ne borítsa lelkünk kilátásait lomha, sűrű fülledtség; kell, hogy ne legyünk laposak, hanem, hogy hegyek váltakozzanak lelkünkben völgyekkel... szél zúgjon végig lelki világunkon; kell, hogy ne legyünk fásultak, hanem hogy hajlékonyságunkat megőrizzük. A lélek hajlékonysága az affektus, az indulat. Ime a derült, emelkedni s megindulni, lelkesülni s renmélni tudó lélek fiatal, adventi lélek! Ébresszük föl gyakran az erényes indulatokat s neveljük magunkat ruganyosságra lelkileg s testileg is. Testgyakorlat, sport, a természet szeretete is eszköz a ruganyosságra. Isten szivén s a természet ölén mindig friss, erős, eleven lesz a lelkünk.

Adventi programm.

Adventi programm: magunkba térni és magunkból kilépni. a) Az eszmélődő élet. Az eszmélődő lélek Isten felé igazodik. Istennel rokonok lévén, jelentkezik bennünk a vágy feléje törni, hozzá közeledni, vele egyesülni, benne megnyugodni. Nem okoskodunk sokat azon, hogy ki ő, mi ő; nem ütődünk meg azon, hogy el nem képzelhetjük; sebaj; a virág sem érti a napot, a gyökér sem a földet, s mégis neki való lévén, feléje fordul, beléje tör: így teszek én Istenemmel.

1. Első érzelmem, hogy mélyen megalázom magamat; leülök lábaihoz s hozzá simulok s mondom: ime itt vagyok; veled vagyok; kezeid alkotása; itt vagyok, mert ide vonzottál, te... te, édes Úr!

2. Eltelem nagyságának, fölségének élvezetével, gondolatainak nagyságával, eszményeivel s teremtő, üdvözítő akaratával s jól

esik nekem arcraborulva tisztelni, dicsérni Őt. Ó édes tisztelet, mily finom érzéket adsz, hogy Isten szemébe nézhetek; ihletsz... s fölüdülök, mint magas hegyeiden.

3. Jobbágyi készséggel ajánlgatom föl magamat; tanácskozom: mit is akarhat tőlem Ő, az én nagy Uram?

4. Hallgatok rá; kiváncsi vagyok akcentusára: szólj Uram, hallja szolgád. Tanulmányozom gondolatait, ahol föl-fölcsillámlanak, természetben, evangéliumban, szent testvéreim lelkén. — A hit világossága és fényei nekem oly tanulmány, mint a festőnek az alkony szinei. — Kezdek látni lelki világot, azt, hogy az ember testvér, hogy az élet istenszolgálat, nem tengődés, hogy célom hivatás, nem sors, hogy segítség s kegyelem környékez s nem véletlen, s hogy az ember álca, mig a látszat s a világtörténés millió szálából font gubóból ki nem repül.

5. Hozom közelebb magamhoz... a lélek segít rá... «Implemini Spiritu sancto», teljetek el Szentlélekkel, buzdít az apostol; foglaljátok le azáltal, hogy szívvel dolgoztok, így: hiszek, töltekezem Veled! Napsugaram vagy s én magamba szőlek... szomoruságomban éj vagy, sötét és felsé-

ges, de lelkem denevérszárnyakon, a finom érzés tapogatódzásával eltalál hozzád. Remélek Uram, feszül a lelkem, te vagy a tavaszom. Növök, kitárom lelkem millió pórusát; én erőm! Szeretlek Isten, Jézus, édes testvér, édes gyermek! Te Isten s villámló, nagy, emberi lélek, ki rám gondolsz s rám pazarolsz isteni életet.

6. S kópiázok. Átviszem lelkemre vonásait; az örökké tevékeny, a fejlődő életnek vonásait; az egyre szebben kialakuló, tiszta öntudattá kristályosodott ösztönnek, hajlamnak, szenvedésnek és szenvedélynek vonásait. Én, én, én több, szebb, mélyebb, igazabb élet akarok lenni. Evangélium, szentmise, Oltáriszentség, sugallatok, kegyelmek, mindezek eszközei az én életemnek, annak az életnek, melyben Krisztus az én eszményem, erőm és tüzem!

b) A tevékeny élet. 1. A lélek, amely tenni akar, erős kezét mindenekelőtt megérezteti alaktalan, torz, bűnös, belső világával s azt mondja: itt rend legyen. Rend az Isten szent akarata. Ami vele ellenkezik, azt megtöröm, azzal szakítok. Először is a bűnre, a rendetlenségre teszem rá kezemet... vas kezemet, s kitisztítom, kisöpröm házamat. Törekvésem tehát elő-

ször is arra irányul, hogy ne legyen rajtam bűn, hogy tiszta legyek; de ezzel be nem érem, hanem mindig a pozitiv erényt sürgetem s gyakorlom.

2. Rendet teremt a szenvedély, a hajlam, az ösztön vásáros világában, s tágra nyítja szemét a fény felé. *Teremt hitet;* nem kételkedni, hanem élni. Baj, hogy nem élvezzük azt, amink van, nem éljük át. «Man philosophirt zu viel und lebt wenig aus der Wahrheit.» Én tudást, hitet, reményt, mind arra használom, hogy melegen, nemesen éljek. Sokat akarok tudni, hogy sokat szeressek. — Teremt *reményt s hűséget.* Kedélyhangulataink forgatnak, mint a tavaszi szél a szélkakast. A Religió nem szélkakas, de isteni kötelékekkel lefogott lelkület. «Keine Gefühlsreligion», mert az én igém szellem és lélek. Életemnek tartama nem lehet változó hangulat, hanem jól megalapozott s hűségesen átélt erkölcsiség. Öntudatában akarok lenni annak, hogy amit érzek s teszek, azt mind én akarom, — az mind belőlem való, — én vagyok azért felelős, mert én teszem, én alakítom, én teremtem erkölcsi világomat.

3. Rendet teremt világi életében. Kötelesség, munka, hivatal, foglalkozás, divat,

illem, udvariasság, családi s társas élet, emberi érzés, ez nekem nem kikapcsolt világ, mely hittől, Istentisztelettől külön áll; dehogy, én ezt mind Krisztus gondolatai s szándékai szerint alakítom. Amit az ész követel, amit a tisztes élet sürget, milyenek a test-ápolás, kenyérkereset, szórakozás, érintkezés, mindezt erkölcsi világomba állítom bele.

4. Érzületemmel, tisztult öntudatommal iparkodom magam körül is hatni. Lelkem mécses, tehát világít; szivem tűzhely, tehát melegít. Energiákká váltódtak ki hítem s elveim; következőleg érvényesítem azokat, úgy, hogy jót teszek másokkal; nemesítve, javítva, biztatva, segítve hatok rájuk. Mindenki, aki így él, higyje, hogy ő, «a világ világossága». Higyje; Krisztus mondta.

Az Advent várakozásteljes, sejtelmes idő.

Jól illik hozzá az a novemberi, decemberi reggel, mely nem tud kibontakozni ködből és sötétségből; elnyujtja a lélek vágyát is. E hosszú, elnyujtott keltegetés egyszersmind kikezdés; az egyházi év Adventtel kezdődik. Kópiázza a Krisztus előtti évek borongós homályát. Tehát *várakozás, keltegetés, kikezdés,* ezek az Advent jellegei, melyeket szent Pál is említett: Nox praecessit, dies appropinquavit... tűnik az éj, hasad a nap; ébredjünk erőteljes, szent életre, mely Krisztus felé siet.

a) Várakozunk, mert az Úr jön; boldog a szolga, ki Urát várja. Vigilia az élet, szent virrasztás; virrasztó éje az evangéliumi jegyeseknek: «Olajjal telt lámpák velünk, Jézus elé siethetünk.» Virrasztó éje a nagy ünnepnek, mikor Krisztust tényleg meglátjuk. Gót dómnak kapuzatában

állunk ; próféták, apostolok s az evangélium cherubjai várnak ránk ; de a kapu még zárva van ; az élet izgalma fut végig rajtunk. Expectantes beatam spem... várakozunk, reménykedünk, szemünk az örök világosság kapuin függ... Jöjj el, Úr Jézus.

b) Készülünk. Először is egy szent, kedves ünnepre, a kegyelmek, az ajándékok ünnepére, a szent Karácsonyra. Átéljük az Advent vágyait, izgalmait, reményeit, hogy a Karácsonynak kegyeletes, gyertyafényes, fenyőillatos ünnepén a kis Jézust örvendezve fogadhassuk. Kivált három gyakorlatra lesz gondunk : a) penitenciára, hogy tiszta legyen a szivünk ; b) összeszedettségre, hogy valamint a természet most magába vonul s készül új tavaszra : mi is magunkbatérve jobban lássunk s erősebben akarjunk ; c) a természetfölötti élet vágyainak ébresztésére : harmatozzatok égi magasok... Isten, én Istenem, hozzád ébredek... nem felejtlek.

c) Különösen pedig ismét kezdők akarunk lenni. Jézus buzdít : kezdj ! Mint ahogy a napsugár sziporkázik a zuzmarás fák bóbitáin s ingerkedve süt bele jégvirágos ablaktáblákon át szobánkba, mintha fölszólítana : kezdjünk hát élni ; úgy Krisztus. Kezdjünk

sokszor! Furcsa kívánság, de rendkivül fontos. A kezdetnek sajátlagos mozgalma s lendülete van. Még nem ismer fáradtságot és csalódást. Van kedve. Gondolj a kikelet kezdetére; hajt a százéves tölgy és bükk is; puhul, fakad a kenettől. Nem hajtana, ha kemény és száraz maradna. Az Isten keni föl a lelket... «propterea unxit te Deus...» a jó kedv kenetével «oleo laetitiae». Nagy a föladatunk; a kezdet kezdetén állunk. Szent Pállal, amik előttünk vannak, azok után törekszünk!

Istenkeresésem szenvedélyei.

a) Az élet vágyával, a szebb, teljesebb, mélyebb élet vágyával közeledem az Úrhoz. Folyton keresem s folyton várom. Az ember a lelki élet bármily fokán álljon, várja mindig a jobb, a mélyebb életet; mélyebbet a hitben, az Istennel való érintkezésben s jobbat a szív s a lélek harmóniájában. Tudom, hogy beteg is vagyok, de várom áhitatom, indulatom, buzgalmam vizeinek fölpezsdítését angyali kéz által; tudom, hogy krisztusi érzést, nemes, szent gondolatokat kell lelki világom sötétségében meghonosítanom, de várom a dicsőséges, fényes Krisztusnak feltünését világias káprázatú szemeim előtt. Elmélkedem, imádkozom, gondolkozom, idomítom, tisztítom öntudatomat. Ezt szenvedéllyel, igazi érdeklődéssel teszem.

b) Az örvendező élet igényeinek kielégítését várom tőle. Örömöm mély; nem táncol, nem ficánkol, mint a lámpafény a

hullámon; de nem is tünik el s foszlik szét egyszerre. Örömöm a tiszta lelkiismeret, melyben harmóniába öntöttem mindazt, ami szépség s erő van a földön. Örömöm, hogy Isten van bennem s napvilágát és szivárványát látom. Örömöm, hogy imádkozni s énekelni tudok; énekelni az ifjuság s a szabadság énekeit. Örömöm, hogy tejet iszom... Isten gyermekének érzem magam. Örömöm egyre nő, minél jobban látom, hogy a tisztaság erő és élet. Ahol az nincs, ott pusztaság terjeng s a puszta csunya s a halál jár benne.

Die Wüste wächst; wehe dem, der Wüsten birgt!
Stein knirscht an Stein; die Wüste schlingt und würgt.
Der ungeheure Tod blickt glühend braun
Und kaut! — Sein Leben ist sein Kauen.
Vergiss nicht Mensch, den Wollust ausgeloht,
Der Stein bist du, die Wüste ist der Tod.

c) Hiszek a küzdelmes életben. Temperamentumom a küzdelem s a győzelem. Nem vagyunk édeskés romantikusok, kik andalognak s fuvoláznak; a tettnek s küzdelemnek nemzedékei vagyunk. Látunk a világban ellentéteket érzésünk, tapasztalataink s eszményeink közt; azokat föl kell érteni imában és studiumban s ki kell egyenlíteni erényben s munkában. Ellentéteket

látunk erény s ösztön, élvezet s kötelesség közt; ez ellentéteket lassan eltüntetjük az által, hogy kimossuk lelkünk ösztönös rétegeiből az iszapot. Tudom, hogy sok állatias, érzéki, merőben fiziologiai elem foly bele erkölcsiségembe; tudom, hogy ötleteim, vágyaim inficiálva vannak erőszaktól s önzéstől. Keresztül kell látnom a szitán, a bűvös párázaton... «Esto brachium nostrum» — mondom — Te légy karom s erős kezem.

d) Hiszek a győzelmes életben. A földi élet kikezdés és gyökérzet; koronája, melybe kinőni vágyik, az örök élet. Más élet az, de összefügg ezzel; más elemben más tengelyek közt fejlik ki. A gyökérnek más az élete s az eleme s más a lombé s a virágé. Hiszek az örök életben. «Paradiso», — kiáltott föl Neri szent Fülöp s földobta a levegőbe biretumát, mikor hirül hozták neki, hogy a pápa kardinálissá akarja kinevezni, — paradiso s nem bibor kell nekem. Szívem telve van a halhatatlanság öntudatával; ezt ki nem ölöm; öngyilkos senki kedvéért nem leszek. Bölcsek, ti kritikus, örömtelen szellemek, ti kisértetek, azurkék égbolt alatt, — kacagok rajtatok. Végtelen égbolt szívja föl a gondolat, érzés, sejtelem, vágy,

eszményiség, imádás, lelkesülés szivárványának erezetén át lelkemet; a lét ütemessége hitemben válik himnusszá és zsoltárrá s ti hörgő, tagozatlan hangokon beszéltek hozzám s a halálfej szemüregei a ti szemfényetek. Ezzel elijeszteni igen, de meghódítani nem fogtok engem. Én az örök élet híve, vándora s énekese vagyok.

....az Úr igéje Jánoshoz.

«*Tiberius császár uralkodásának tizenötödik esztendejében... lőn az Úr igéje Jánoshoz, Zakariás fiához, a pusztában.*» (Luk. 3, 1.)

a) Keresztelő szent János az Úr útjainak előkészítője. «Az Úr szine előtt jársz majd.» (Luk. 1, 76.) «Angelus faciei»; világít az embereknek, hogy eltaláljanak az Ur útjaira. Ő maga kóválygó lángja az Isten megközelíthetlen tüzének; melegét érezzük beszédeiben, tetteiben és egyéniségében. Ilyen útkészítők kellenek. — Baj, nagy baj, ha az Úr útjai előkészítőinek lámpája füstösen ég; ha nemcsak a világ, hanem ők is fáradtak. Ha világosságuk olyan, mint az utcai ködben a reggelig nyitott kávéházak tűzfoltjai vagy a halotti koporsógyertyák lángja. Uram, adj hivőket, kiknek kezükben van a virrasztó léleknek lámpája; az illési s pünkösdi tüzek melegét óhajtjuk. Csak így lehet az Úr útjait előkészítenünk.

Égjen a lelkünk mélysége, abból tör ki majd a lelkeket melegítő tűz! A lélek égő mélysége a vértanui hit... A lelkünket átizzító Isten!

b) De nemcsak mécs van az úttaposó kezében, hanem napszámának szerszáma is, a csákány, hogy a sziklasziveket fölszaggassa; van kalapács, hogy összetörje; van fejsze, melyet már a fa gyökerére illesztget, mert «minden fa mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik s tűzre vettetik» (Máté 3, 10.); van szórólapát, mellyel föl-fölszórja az életet, hogy a pelyvát az enyészet szele vigye s a magot a világbiró csürébe takarítsa. E hatalmas úttörő prófétának ajkán hangzik el a kemény szózat: tartsatok penitenciát! Tudom, Krisztust várjátok, lelketek urát, eszményét s pásztorát... jöjjetek, vezetlek a töredelem útjaira... Isten útjai azok.

c) S a próféta fölemeli mécsét s belevilágít álmos, fáradt lelkünkbe lelkes, eszményi, rendületlen hitének tüzével s szinte megvakít. Szétrebben a világias gondolkozás, a földhöz tapadt lelkület árnyvilága, melyet annyira szerettünk. Föl! dörzsöljétek ki szemetekből az álmot — kiáltja — ocsúdjatok föl tespedéstekből, hisz árnyé-

kot öleltek, délibábot kergettek s lelketeket veszítitek el. Lelketeket bűnök kötelékei tartják fogva; szakítsatok rajtuk olyat, hogy szakadjanak; szakítsatok, még ha fáj is. Ó, föl, ki a fölburjánzott gazból, ki a posványhól az élet dicsőséges útjaira. — Igen, látni akarom lelkem nyomorát, látni bűnös voltomat s azután szakítani vele. Minden erényes önmeggyőzés egy-egy szakítás a bűn kötelékeivel!

A puszta embere.

«*János öltözete pedig teveszőrből vala és bőröve ágyékai körül: eledele pedig sáska s erdei méz vala.*» (Máté 3, 4.)

a) Megjelenik a puszta embere. Csend van a lelkében s elmerülés. Hallgatott sokáig, most beszél. A hallgatás a szépen kijegecesedett lelkeknek anyaoldata. Hacsak egy-két napig fékezzük nyelvünket, menynyivel világosabban állnak előttünk hitünk, eszményeink s kötelességeink. A beszéd nemcsak a gondolatok eltakarására, hanem elhajtására is jó! Ó hallgatásnak nagy országa, mélyebb, mint a halál stixi vizei, magasabb, mint a csillagok, beléd merülök; benned meghallom az Úr szózatát; szent homályban dolgozik a lelkem, mint méhek a sötétben! Szólj Uram, hallgatni akarok; ébredjen föl a lelkem: «sobald die Lippen schlafen, erwachen die Seelen.»

b) A puszta embere szigorú; komfort helyett vezeklésbe öltözik; missziója van kijózanítani, észretéríteni a lágy, érzékies, világot szerető embert. Ezt a puha testet keményen

kell fogni, ezt a lágy érzékiséget erősen kell fegyelmezni, különben a test és érzékiség jut uralomra lélek és akarat fölött. Ezt a puha testet, mely annyiszor vétkezett, az erény s a lélek veszteségeiért, meg kell fenyíteni s az Isten megbántásáért penitenciára kényszeríteni. — Végül az érzékiség ösztönös világából is kell áldozataimat Istennek bemutatnom, hogy az egész ember «hostia sancta» legyen! Ez a szigor fegyelem és erő s nem akar porrá zúzni, hanem szobrot vésni, Krisztus-tipust.

c) A puszta emberének szava nem ének; szózata nem édes, nem hizeleg, de belevág a lélekbe. Inkább sivító tavaszi szélnek mondom, mely jeges, de tisztít; megmozgat minden ágat, letöri a korhadt gallyat; a halálra szántak meghalnak tőle, de akikben életrevalóság van, azok összeborzadva bár, de fölélednek. — Penitencia, önmegtagadás, vipera-fajzati, tűzre való pelyva, ez mind igaz rólam is; alázattal elfogadom. Ez a beszéd szétszedi a mámort, a fátyol szétfoszlik s megpillantom szegényes, kényes, erőtlen lelkemet; be jó ez a borzadás, az élet ereje borzong végig rajtam! S magáról is hogy beszél: ő a puszta embere s Urának saruszijját sem méltó megoldani. — Van ott mélység, ahonnan ily erő és érzés emelkedik.

Tartsatok bűnbánatot!

«Tartsatok bűnbánatot, mert elközelgetett mennyeknek országa.» (Máté 3, 2.)

Kell, kell bánnunk a bűnt, kell penitenciát tartanunk. Ez az evangélium prológja.

a) A bánat állandó; kiséri az embert, mint az árnyék; pedig el akarták oszlatni; ki akarták a vallást vetkőztetni hagyományos bánatosságából, föl akarták deríteni a szent homályt s a bánat helyébe örök derűt teremteni az «úr»-embernek, de hiába; a szem, mely az égre nézett, mely a Végtelen erején, szépségén fölragyogott, könnybe lábadt, mihelyt önmagára tekintett: érezte bűnösségét, de érezte a szabad, nemes akarat psychologiájának sugallatát, hogy bűnét megbánhatja s hogy azt bánnia is kell. Ó mily édes, hogy ezt tehetem! Fájdalmam édes könnyei!

b) Ha a bánatot földeríteni akarjátok, némítsátok el előbb az ész szavát, mely a

jót a rossztól megkülönbözteti, — csitítsátok el harcait az erénynek a bűnnel, emancipáljátok a felelősség érzetétől, fejezzétek ki az erkölcsi törvényt s az eszményeket kilogrammokban s akkor a bánat forrása elapad; elfelejtünk sírni! De addig nem. Nem, nem, míg bűn lesz, míg vereség és szabadságvágy lesz, míg mámor és ébredés lesz, addig folynak a bánat könnyei. Szabadságom, küzdelmem könnyei!

c) Az antagonizmus a tilos gyönyörérzetnek kielégítése s a kötelességérzet közt elementáris tény s a kötelességérzetnek veresége bűnnek hivatik. Az akarat tehet, ami tetszik, de ha vétkezik, a fullánkot a lelkiismeret kárhoztató ítélete vágja bele; a lélek érzi: «vétkeztem»; érzi vereségét, szégyenkezik; érzi, hogy az igazság törhetetlen, hogy ő maga kizökkenhet az örök szükségesség vágányából, de csak saját rovására, hogy összezuzassék. Érzi, hogy az erényben, az örök szentségnek emberi lelken rezgő sugarában kell látnunk igazi dicsőségünket s aki attól elfordul, magamagát kárhoztatja rongyba! Csoda-e azután, ha kitör belőle a vágy, ha szomorúságának borujából elővillan a vétek beismerésének villáma s magával ragadja a jó és szép

felé? Szent boszút áll önmagán, elégtételt ad a megsértett rendnek s a rend Urának, alázatban, szomorkodásban, utálatban, elfordulásban, vágyódásban; fölmagasztalja az erényt, s ha nem koszorúzhatja meg magát az első szeretet rózsáival s az ártatlanságnak elvesztett liliomával, őszi chrysanthemumokból fon magának koszorut; a rózsák elhervadtak, de a szenvedő erény s a magábaszállás őszies hangulatának is vannak virágai. Nem választotta-e meg helyesen a modern világ is az őszi chrysanthemumot bánatos hangulatának szimbolumául? Ó igen: hagyjátok bánkódni és sírni az embereket: a lelkiismeret bánni akarja bűneit.

Mind mélyebb bánatot!

a) «*Teremjétek tehát a bűnbánat méltó gyümölcseit*» (Máté 3, 8.) Ehhez először is mély, igaz bánat kell; ezt a bánatot tökéletesbíti a gyakori gyónás. Megtérésünk vagy jobbulásunk kezdetén csak zavarosan ismerjük meg vétkeinket; később azután tüzetesen kezdjük megismerni vétkeink sokaságát és nemtelenségét. E megismerés fokozata szerint nő bánatunk. Kezdetben általában szomorkodunk bűneink fölött, azután egyenkint siratjuk azokat. Bár birnók minél szenvedélyesebben! Pontosan és egyenkint, gonoszságainkat egész mezitelenségében csupán Jézus látta, midőn vért izzadott a kertben. A szent vér, melynek gyöngyei a földet öntözték, felszáradt, de bűneink emléke nem foszlott szét. A külön itélet napján elénk fogja azokat terjeszteni. Amily fokban tünedeznek tehát elő vétkeink, azon mérvben nő bánatunk. Nagy vigasz a bánat;

különösnek látszik, de igaz, mert a bánat által kiemelkedünk bánatunk tárgyából.

b) A gyakori gyónás által több kegyelmet nyerünk s a kegyelem meglágyítja lelkemet, mint az áztatás a kendert; hajlékonyabbá teszi. S ez érzékenységtől függ a bánat. Akiben ez megvan, az jobban tudja bánni a kisebb bűnt, mint más a nagyobbat. A kegyelem mértéke szerint bánkódik mindenki; a szentek legjobban bánkódtak, mert legtöbb kegyelmük volt. Kezdetben darabosan bánkòdunk; durva az érzékünk, nyers a légkör, hideg a szív, még tél van. De csakhamar finomabb lesz észrevevésünk, lágyabb a levegő, melegebb fuvalmak járnak. A kegyelem eszközli, hogy valaki magát nagy bűnösnek lássa; Klára pestises betegnek tartja magát, Borgias szent Ferenc nem tud hová lenni bűnterhével; égeti, a pokolban sem talál magának való helyet! Kegyelem kell; ami a kegyelmet adja, az ad bánatot; a penitenciatartás szentsége maga is ad kegyelmet, tökéletesíti a bánatot. Ott bizonyosodunk meg arról, hogy még mikor bűnösök valánk, halt meg értünk, s meggyőződünk, hogy már akkor szeretett, mikor ellenségei voltunk: Úgy szerette Isten a világot. «Ebben áll a szeretet, nem mintha

mi szerettük volna Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket.» Ó csak járjunk az élet, az érzékenység nyomain. A lélek durvasága akadályozza a bánatot. Nézzétek a durva embert, a vadat: lelkére csak a vihar, a szélvész, az orkán, a dörgés és villám tesz benyomást; a bölcseség, a mélység, a szeretet, mely ki van öntve a teremtésre, őt nem hatja meg. Épenúgy, míg szivünk durva s a föld érdekeit hajhássza, csak a halál, pokol, itélet, a praedestinatio félemlítik meg. Nem tud bemélyedni a kegyelem bensőségébe, az ima titkaiba, a búcsúk kincseibe. Aki nem hatol beléjük és szórakozott, azt csak az itélet dörgése riasztja föl; de aki éber, az meghallja a nyári lég lebbenését a fák lombjaiban.

c) A kegyelemmel jár a hasonulás; kezdünk mélyebben s bensőbben érezni Krisztussal; szenvedését szivünkre vesszük s mélyen meghat az a gondolat: ugyan, hogy néz reám a tövissel koszoruzott Jézus. E tekintettől megrendülök s átszegeződöm. E bánat indító okai kizárólag: véres verejtéke, öt szent sebe, szent arcának éktelensége és szent Szivének búja. Szavai «egész nap kiterjesztettem kezeimet a hitetlen és ellenszegülő néphez... mert megfeddett

engem, amint mondotta az Úr, az ő elbusult haragja napjain.» E bánat addig nő, míg életünk tart. Ilyen volt szent Pál bánata, ki a bűnösök elsejének mondta magát; ilyen Mária Magdolnáé a farizeus házában; ilyen folignói Angeláé, ki szégyenkező bánaton kezdte, midőn eltitkolta bűneit a gyónásban; de aztán megolvadt szive Jézus szivének tövis-koszorús lángjaiban. Szeretni az Istent! praktikus értelme: gyülölni a bűnt, repülni a gyónáshoz, érezni könnyebbülést, szentül vágyódni mind tisztább érzelmek s hangulatok után!

Térj magadba.

«Tartsatok bűnbánatot.» a) A bűnbánat megtérés és magábatérés. Térj magadba, ott megtalálod az Istent. Lelkeden tükrözik halhatatlansága az örök élet vágyában, mérhetetlensége a gondolat határtalanságában, hatalma az akarat függetlenségében, szeretete az indulatban, szentsége a lelkiismeret szózatában, öröme a tiszta szív érzeteiben, tökéletessége a nemes, áldozatos lelkületben, békéje a lélek nyugalmában. Mily édes vele lenni, őt élvezni; lelket máskép, mint e vonások szép kialakításában és szimetriájában nemesíteni nem lehet. Azért biztat az Úr: térjetek magatokba... s a keresztény aszkézis ezt így fordítja: rendezzétek, szervezzétek lelki élteteket. Possidete animas vestras, hogy az érzéki benyomások szét ne szedjenek, az érzelmek és szenvedélyek össze ne zavarjanak, a vágyak és törekvések szét ne aprózzanak; az egész ember egyből,

Istenből, szeretetéből kiindulva, egyre, Istenre irányuljon. Aki lelkét birni s az erényben haladni kiván, annak a háromféle egységesítést kell magában eszközölnie.

b) Egységesítést az érzéki életben. Az érzéki élet gazdagsága a szellemi világ alapja; mindenünket onnan vesszük; a gondolat, tudomány, művészet onnan indul ki; mint a tenger hullámzása, mint a napnyugtakor kigyúladó s egymásba folyó szinek, oly kifogyhatatlan az érzéki élet fakadása, a szinek, hangok, ízek, illatok a selymes, bársonyos érintések; s a lélek könnyen tapad hozzájuk s ha tapad, szétmegy.

Ne fogassam le magamat az érzékiség tarka játékában. Ha hullámos tenger, iránytű kell reá; ha szinjáték, eszme kell hozzá; ha termőföldje az életnek, életcsirák kellenek; vegyünk belőle annyit amennyit, de ne túlsokat; sőt mivel oly behizelgő, oly veszedelmesen édes, minél kevesebbet. Étkezzünk, öltözködjünk egyszerűen, éljünk igénytelenül, józanul s ha kell, törjük le érzékiségünket szivesen, mert a szellemi élet édessége kipótolja az eféle áldozatot.

c) Egységesítést a törekvésekben. Az élet sokféle és tarka, a sok foglalkozásban szétmegy a lélek, mint a tutaj, mikor sziklához

vágódik; egységesíteni kell a sok akarást egy akaratttá; Isten szent akaratát, lelkem üdvösségét kell néznem: «Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri», e szigorú hangra a szív lelkesülésének hangján kell válaszolnom: «Unam petii a Domino»... Egyet kérek az Úrtól; közel hozzá, nála akarok élni, őt felismerni, hozzá simulni, hogy törekvéseim, munkáim sodra az örökkévalóság felé tartson.

Osztatlan emberek kellenek; nagyok lélekben, erősek reményben, lelkesek hivatásban; kik letörnek minden irányt és törekvést, minden vágyat, mely reményükkel s hivatásukkal ellenkezik. Nem feledkezem meg soha arról, hogy az örökkévalóságért élek.

d) Egységesítést az ész és akarat aktuális használatába, hogy az Isten tényleges ismeretére és szeretetére irányuljanak. Nemcsak irányzat, nemcsak habituális lelkület szerint, hanem gyakori megemlékezés és indulataink tényleges odafordítása szerint; Mártha, Mártha, — mondja minden szétszedett léleknek az Úr — sok a gondolatod, az indulatod... szét vagy szórva. Térj magadba s pihenj meg Istenedben, tiszta öntudatodban egységesítsd érzékeidet úgy, hogy vágyaid akaratodnak hódoljanak; egységesítsd törek-

véseidet, visszavezetve azokat Istenre; egységesítsd gondjaidat s támaszd meg azokat reményeddel, hogy össze ne roskadj alattuk; egységesítsd szeretetedet: mert «mim vagyon az égben s tekivüled mit akartam a földön?» (Zsolt. 72, 25.) Szeretettel gondolok gyakran Istenre.

«Elközelgett a mennyek országa.»

(Máté, 3, 2.)

Az Isten nagy s óriási mérvekben közli magát s építi föl országát.

a) Első műve a természet; gyönyörű, gazdag, mély világ. Érintkezésben vele megtermékenyül lelkünk; tudomány, művészet, élvezet fakadnak belőle. Lefoglaljuk a természet erőit s uralomra törekszünk. De azért érzem, hogy a természet idegen s hideg az én érzelmeimmel szemben; mintha más, eltérő motivumokon épülne föl erkölcsi világom... az én világom. Mindegy, kifejtem tehetségeimet s a természet erőit, mert ez az Isten gondolata; beleépítem házamat, templomomat, kulturámat a természetbe; örülök az erőknek s tehetségeknek. Ugyanakkor tudom, hogy a természetet Isten folytonos aktusa tartja a létben, s az én lelkem is belőlem nő ki; legmélyebb gyökérszálával van vele összekötve;

isteni ez mind s folyton belőle való. Ne maradjunk hát távol tőle tiszteletből. Mily tisztelet az, mely nem érti a közelség titkát s a lélek s az Isten összefüggésének mélységeit. Örüljünk, hogy Istenből való folyton létünk. Legyen is olyan, erős, hódolatos, örvendező.

b) Második műve a kegyelem, vagyis Istennek mint Úrnak, Atyának, Mesternek velünk való érintkezése. Ő vezet az Istenismeret s szeretet fokain föl; kinyilatkoztatja magát, bár lefátyolozza arcát; otthont akar köztünk. Ebben is sok a fokozat; különbözők az érzékenyebb s kevésbé meleg lelkek! Dolgozzunk vele való személyes összeköttetésünkön. Építsük az otthont; az otthon nem a kövek, falak, hanem az ember psychéje s vetületei; az otthon a szeretet, bizalom, béke, figyelem, szülők, testvérek s felénk mosolygó arcok. Ez az Istenországának városa. Érezzük magunkat közel Istenhez e szent városban, ez otthonban; becsüljük ez otthon szellemét, a kegyelmet; éljünk halálos bűn nélkül.

c) Harmadik műve az ő Fia s Fiának hasonmásai. Ah, ez az isteni világ fölséges, különálló kinyilatkoztatás; természet, kultúra, ó-szövetség fölött el új-világ. A fölé-

nyes, isteni élet mindenek fölé emelve. Előrevetett árnyékainak számtalan vonását tisztelјük az ó-szövetségben, de mik ezek vele szemben s mily világ nyilik meg utánzásában! Mily pátosz s temperamentum! Ráborul a lelkemre, uralkodóvá lesz; megnő mérhetlenül úgy, hogy csak ő nagy s minden egyéb kicsiny lesz, — csak az ő akarata dönt előttem, más nem esik latba; csak az ő szavát hallom, másra nem reagálok, mást nem kérdezek. Így lesznek prófétáink, kik csak őt látják, apostolaink, kik csak róla beszélnek, — vértanuink, kik mindent oda adnak érte. Nem csodálatos-e, hogy nem mindnyájan érzünk, gondolkozunk s élünk így?

Az «ország» Ura.

Az «ország» Ura. a) Életünk sok jellege közül, milyeneket a szentirás sorol föl, mondván, hogy az élet «virág», «álom», «hiúság», «hadiszolgálat», főleg kettő emelkedik ki: a függőség a végtelentől s a letörhetlen bizalom e hatalom iránt; ez a két jegy a «Dominus» s a «Salvator». Az első a «Dominus». Istené a hatalom, ő az Úr, a végtelenség, az elképzelhetetlen személyes szellemi, örök valóság. E gondolataink formák, melyekben több a sötétség, mint a fény, de e sötétségben szivünk az irányitű; lelkünk ösztöne megnyugtatóan igazít el feléje; arcát nem látjuk, de jelenlétében megnyugszunk. — «Nagy úr» ő; senki sem emancipálhatja magát uralma alól, senki s minden az elmúlás s a halál fölséges kultuszával tiszteli az ő nagyságát; Babylonból puszta lesz, a világból eljegesedett földgömb, vasból rozsda, gránitból por, tölgyből redves fa, szépségekből fogatlan

anyókák, demagógokból öreg gyerekek... az elmúlással hódol az örök ifjú életnek, az Úrnak a lét. Mily páratlan kultusz! A «laus et jubilus» a természet célja, mikor van, mikor virágzik s pompázik; mikor pedig virága hull s ereje porrá válik, akkor ez a «laus et jubilus» a legmélyebb «adorációvá» fokozódik. — Én is dicsérek, imádok, akár élek, akár halok... Domine Deus, rex coelestis!

b) Ez Úrnak szolgálnom kell. Akiben érzék van a Végtelen iránt, abban jelentkezik a föltétlen szolgálat ösztöne. Mit akarsz te nagy Úr tőlem, ki tőled függök, általad élek, benned vagyok? Megindítóan imádkozik a zsoltáros a «szolgálat» nagy kegyelméért s vigasztalódik vele. «A te szolgád vagyok én; adj értelmet nekem, hogy tudjam bizonyságaidat.» «Jobban szerettem parancsaidat az aranynál és topáznál». Ezt becsüli: «és fölebb becsültem azt országoknál s királyi székeknél és a gazdagságot semminek tartottam ahhoz képest.» (Bölcs 7, 7.) Hogy becsülte Agatha, a görög leány, a szép Catániában; «az igazi nemesség, — mondja a praetornak — a Krisztus-szolgálat». Tehát Istennek szolgálni dicsőségem, örömöm, erőm!

c) Ez az Úr nagy ellentéteken vezet keresztül s az élet ellentmondássá és sötétséggé változik el, ha szent s fölséges akaratának fonalát elejtjük. Mit csináljunk nélküle az élet küzdelmeivel, a szenvedéssel? Hozhatunk-e különben harmóniát ez őrjítő, lelket őrlő chaoszba? Mit csináljon Frigyes császár öldöklő torokbajában, mit az ir leány, Alice, rákfenével arcán? Segít-e rajtunk az, aki írja; «Wozu am hellen, blauen Tage diese düstern Gespenster, diese moralischen Gurgeltöne, diese tragische, rabenschwarze Musik?... Es wäre endlich Zeit, dass sich wieder ein Regenbogen über dies Land ausspannte, und dass uns jemand sanfte, tolle Lieder zu hören und Milch zu trinken gäbe.» Honnan vegyünk az éjben szivárványt s adhatnak-e csontvázak tejet? Egy segít rajtunk: az intéző, uralkodó, győzelmes isteni akarat; ezt ragadom meg s el nem eresztem, bármerre vezessen; szolgája vagyok; áldozata is tudok lenni. Hiven ragaszkodom hozzá bármely életkörülmények közt!

d) Ennek a hatalmas és sokban érthetetlen Fölségnek üdvözítőmnek, boldogítómnak kell lennie. Tőle van szivem, tőle ösztönöm. Látom gondolatait az alakokban s érzéseit

a formákban. Igazság és szépség, öröm és erő az ő nyomai. Öntudatomat is a lét örömével tölti, napsugárt hint rám s virágot elém. Ő célom s megnyugvásom s ő utam is és segítőm is önmagához. Mindenféle életúton vezet, de boldogítani akar: egészség, betegség, gazdagság, szegénység, dicsőség s gyalázat, hosszú, jó élet vagy keserű áldozat, ezek mind útjai. Három kincsemnek kell lennem: a) legyen Istenem; ez derűt s fényt hint utaimra; b) legyen Krisztusom, eszményem s életforrásom; c) legyen az Úr barátom s jegyesem, hogy végre is mondhassam: «megtaláltam, kit lelkem szeret»; megnyugszom benne.

A mennyeknek országa.

(Máté 3, 2.)

a) A mennyország az Istennel való, bizó, szerető egyesülésben áll. Lelkem hozzá ragaszkodik s megnyugszik benne. E tudatot érvényesítenem kell mindenen át s mindennek dacára, ami letör, aggaszt, nyomorgat engem. Akkor úgy érzem, hogy alakítok lélekkel életet, mint ahogy a szobrász alakít szirtből szép alakot. Habozom néha, kislelkű vagyok, a világ rám zúdítja hullámait; meglep a kétség, hogy talán mégis csak semmiség az élet. Oly kicsinyek, gyöngék vagyunk, elsodor a hullám; de meg kell győződve lennünk, hogy a lélek győzi. Sei ein starker Ja-Sager! Jézus mondotta: Igen . . . van mennyország, van Atyánk . . . El van ugyan rejtve arca, de tudjuk, hogy nem Meduza-arc. Érezzük. A világ nagy, de Jézus mondotta: Nagyobb a lélek. Öntudatra ébredek a nagy világgal szemben. Önmagamat állítom, azután átérzem s át-

élem a lelki erőt, mely az én világomat kialakítani képes.

b) Ez öntudatra ébredt, derült lélek az evangéliumból két megnyugtató ismeretet merít; meggyőződik saját értékéről s az Isten szeretetéről. E meggyőződésből fakad ki benne a jóindulat s a kedv az élethez. Fényes és boldog; a karácsonyi éj glóriája veszi körül, ki van váltva már rajta a «pax hominibus bonae voluntatis.» Kifejti rajta az Úr, hogy mi a «bona voluntas.» Az a bizó, szerető jóindulat! Ez nem háborodik meg; nem veszti el egyensúlyát s önmagát. Fölötte áll a bajnak. Felső erő hordozza; leng, mint a sirály a hullámok fölött; ül, mint a madár a recsegő ágon (mulandóság); nem fél, hiszen szárnya van. Ez a tudat erőssé tesz megpróbáltatásokban s mosolygóvá teszi a lelket nehézségek közt. Belőle valók azok a hősies tipusok, melyek a lélek tisztaságát s méltóságát az élet minden körülményei közt megóvják.

c) Az Isten irántunk való szeretetének tudatával párhuzamos a lélek méltóságának tudata. Az Isten szeretete méltósággal övez. Aki azt mondja, hogy «Atyám», az a végtelennel rokonnak érzi magát, fiának. Az Istenfiúság pedig méltóság. Az erkölcsi élet

tartalma és ereje első sorban a cselekvőnek önmagáról való tudatától függ; másodsorban motivumainak energiájától; ez szárnyainak feszülése! Aki királyi, sőt isteni öntudatot nevel magában, az győz.

Ezen öntudat óriási méretei alatt összetöpörödik az élet. Kicsiny lesz. Minden intézménynek alárendelt szerepe van. Tudománynál, királyságnál, államnál, egyháznál több, értékesebb az emberi lélek, mely végtelen értékű s értéket ad műveinek. Az evangélium eleven tudatban akarja ezt az arányt tartani s azt minden emberi életben, akár a kormány rúdja mellett, akár az eke szarva mögött érvényesíteni.

Éljünk e tudatban s vigyük ezt magunkkal a közönséges életbe; az evangélium ki nem emel minket a gazdasági munkából, a társadalmi viszonyokból; tisztel hatóságot; szentségnek hirdeti a házasságot, megszenteli a szerelmet, kötelez a munkára, nem sürget a pusztákba; embereknek ismer, embereknek hagy meg minket, de bizik az «erjesztőben», az új világalakulásban e fölséges öntudat révén. Tegyem föl magamban reggelenként, hogy öntudatos, erkölcsi motivumokat viszek bele az életbe. Nemcsak veszem, amint jön, hanem teszek is.

Az Isten országa a világban.

Az Isten országa nemcsak belénk zárkózik, hanem a világban, a közintézményekben, a társadalomban is tért akar foglalni. Ez az Istenország, a több-igazság, nagyobb-jóság, boldogabb élet országa. Ennek is kell közelednie. Azért kívánjuk, hogy a társadalomban s a közéletben is *szélesebben s mélyebbre ható*an foglaljon tért az Isten országa.

a) Szélesebb körben. Az Isten országa lassan terjed. Vannak korok, mikor az igazság s jóság alig férkőzik a nagy néprétegekhez, melyek a társadalom mélyében pihennek. Kevés fény és szépség hatol le hozzájuk. Azután pedig megjön az idő, mikor megmozdulnak, — mikor élni akarnak erkölcsileg, társadalmilag ; mikor szomjazzák a műveltséget s a fölvilágosodást ; mikor a népművelődés nagy érdek lesz, mely a világot mozgatja. Hogy festette a próféta

a szép Adventet? «omnes enim cognoscent me», «mindnyájan megismernek engem.» (Jer. 31, 34.) Hogyan az Úr Jézus? «A vakok látnak, a sánták járnak...» tehát amikor látunk s aszerint járunk s mikor a kinzó rossz vész, akkor van Adventünk. Ez az Advent folyik a nagy világban, az iskolákban, a missziókban, az igaz népfölvilágosodásban. Ez adventi énekek hallatszanak, a jobb kor utáni vágyak és fohászok, egybekötve azzal az érzéssel: jön, jön,... messze már nem lehet. Most is mondogatják egymásnak a népek: «Jertek, menjünk az Úr hegyére s ő megtanít minket útaira s ösvényein fogunk járni.» (Jer. 2, 3.) Nekünk e népnevelő törekvéseket mindig Krisztushoz kell utalnunk s az ösztönös vágyat a haladás után mindig a hit útjaira terelnünk.

b) A világjobbulás ez adventi mozgalma csak akkor boldogít igazán, ha a mélybe hat, lelkünkbe! A léleknek kell átszellemülnie, izznia és hevülnie. Ez a folyamat a tökéletesbülés műve. Krisztus javai rendelkezésünkre állnak, de teljesebben kell birtokunkba átmenniök, át kell élnünk a karácsonyi békét, a vérfolyásos asszony bizalmát, Magdolna bánatát; Jézust kell szivünk-

höz szorítanunk, úgy mint Simeon s a husvétot s a pünkösdöt átélnünk, mint az apostolok. Szemeinket kell kinyitnunk, hogy az emberekben testvéreinkre ismerjünk s őket szeressük! «Mir genügt der feste Ausblick in das keimende Adventsleben, der feste Glaube, dass alles, was aus diesem Adventsgeiste geboren wird, die Welt überwindet». Ne kételkedjünk; bizzunk, küzdjünk! Tegyünk szert *fölvilágosodott engedelmességre,* mely az Isten akaratát látja és teszi; *bensőségre,* mely Krisztus életét éli összeszedettségben; ápoljuk *forma-érzékünket,* hogy az életnek egyszerű, erkölcsileg szép alakot tudjunk adni csip-csup dolgok, bajok, pletykák fölött is; *érzékenységre* az Isten benyomásai iránt; *szociális érzésre* testvéreink emelésében. Ó jöjj Úr Jézus. Testesülj meg bennem is.

Harmónikus kifejlődés felé.

A bennünk való mennyország további kifejlődést sürget. a) Tehetségeinkkel s ösztöneinkkel állunk a nagy világban s érvényesülnünk kell benne. Ki kell azokat fejlesztenünk, vagyis tudnunk kell sokat (tudomány), alakítanunk kell a világot gondalataink s eszményeink szerint (technika, művészet), jót kell tennünk s nemesen élnünk (erkölcs), Istennel, a Végtelennel viszonyba kell állnunk s isteni életét magunkban ki kell alakítanunk (vallás). Négy eleme a léleknek, négy szeráfszárnya. Mind a négy együttvéve alakítja ki gazdagon s hatalmasan az emberiség életét. Tudni kell az igazat, alakítani a szépet, gyakorolni a jót, félni s szeretni Istent. Nem szabad ezeket szétszakítani vagy egymástól elszigetelni; ha szétszakítjuk, életet rontunk, — ha elszigeteljük, megbénítjuk. Tehát egyesíteni e fölséges irányokat! Művészet s erkölcs

könnyen egyesíthető a legmélyebb s a legbensőségesebb vallásossággal, sőt ez képezi termékenységük forrását, ez lendületességük s erejük alapját. A művészet, különösen a költészet elmélyed a végtelenségbe, hogy az örök igazság és szépség reális honából hozzon le tüzet s világosságot s ugyancsak az erkölcs a kötelesség s felelősség érzetének nyomán, az eszmények kiolthatatlan verőfényében rátalál minden erkölcsi jónak s törvénynek örök forrására s e csodálatos, szellemi világ szemléletétől kölcsönzi leghathatósabb motivumait s inspirációt s lendületet merít az önzetlen cselekvésre. Használjuk föl ezt mind; isteni kincsek ezek; Isten adta az észbeli tehetségeket, hogy kifejlesszük, hogy erő s jobblét járjon nyomukban. Isten adta, hogy segítsünk magunkon; technikánkkal meg kell szüntetnünk az árvizveszedelmeket, higiénánk által a ragályokat, forgalmunk tökéletesbítése által az éhhalált. Balesetek ellen küzdenünk kell: villámcsapás ellen villámhárítóval, bacillus ellen szérummal. Kell; Isten is akarja! A gondviselés nehézségeit sok esetben gondviselésünk kifejlesztése által oldjuk meg. Ah Uram, áraszd ki ránk tehetségeink kifejlesztése által is a te világosságodat, jósá-

godat, szépségedet; érvényesítsd erőnk szárnyabontása által erődet, hatalmadat! Előbb e nagy lépéseket prometheuszi lázadásoknak nézték, mi pedig e haladásban a te gondolataidnak mélyebb felértését látjuk s azt hittel és szeretettel párosítjuk. Ők az ész haladásában pártütést láttak; kicsiny volt a szivük e szellemi nagyságnak s hatalomnak helyes méltatására. Emancipálni akarjuk magunkat a tudatlanságtól, a nyomortól, a bajtól, de nem tőled! Tőled? ugyan hová emancipálnók magunkat? Ha tőled elszakadnánk, akkor abba az öntudatba emancipálnók magunkat, hogy bele vagyunk kovácsolva a nagy mindenség mechanizmusába, — emancipálnók magunkat érthetetlen rabságunk öntudatára és szivünk titkos, olthatatlan kínjainak s aggodalmainak s belső világunk viharos, haragos ürességének érzésére. Ah, ez igazán prometheuszi kín volna s nem boldogság, nem harmónia és szépség. Pedig ha ez a mindenség jellege, a harmónia s a szépség hiányozhatik-e akkor a mindenség koronájából, az öntudatból? Nem hiányozhatik, s nem fog hiányozni, ha hittel, szeretettel fordulok hozzád, Uram, ha meghódolok neked szivem legbensőbb sugallatából. Megteszem!

b) Mily hatalmas eleme s ösztöne az emberi léleknek a vallásos, az isteni élet. A történelem leghatalmasabb s legmelegebb árama. Titáni s démoni harcokban akarták kipusztítani. Égették mint fekélyt s megvetették mint elmaradt szellemi inferioritást. A kritika s a gúny savaival akarták kiölni... Ó vak filozófok s kontár kultúrférfiak! Hisz tévelyeiben s abnormitásaiban is fölismerhették volna a kipusztíthatlan őserőt, mely benne érvényesül! Igaz, hogy tévely s homály kiséri; de az kikerülhetetlen; miután az élet problémáját legmélyebb gyökerén fogja meg s túlra mutatván, az emberi érzések és szenvedélyek világát is felkölti s azok behatása alól ki nem vonhatja magát. — Nem félelem, nem kellem, nem szeretet teremtette meg a vallást, de félelem, kellem, szeretet, ész és szív működött közre, hogy megismerjük a lét s az élet ez örök s végtelen vonatkozását. Nem kellett «kitalálni», hanem meg kellett találni; nem kellett «kikölteni», hanem inspirált szívvel meg kellett látni. Ó Uram, látom, nem menekülhetünk meg tőled; annyi a szöktetőnk, a kerítőnk s lelkünk mégsem szabadulhat ki ölelésedből. Add kegyelmedet, hogy lázas álmainkat

kidörzsölhessük szemeinkből s hogy rád vetve bízó és szerető tekintetünket, örömmel mondhassuk: Atyám, Istenem, szeretsz, mert alkottál, ó vezess, hogy hozzád érjek s benned menyugodhassam.

c) Nekünk tehát vallásos életünket is kulturánknak megfelelőleg magas fokra kell emelnünk s az akkor áll majd magasan, ha minél mélyebb, ha minél bensőségesebb s öntudatosabb lesz. Ha vallásos életünket ki nem műveljük s gyermekes érzésünk fokán hagyjuk, oktalanul cselekszünk; mert egyoldalú lesz lelki életünk; a reális világ felé fordított oldala ki lesz művelve, de a magaslatok s a mélységek világa el lesz fellejtve; azért aztán száraz, unott, lendületlen lesz életünk; a mély érzések s a megindulások forrásai elapadnak. Ilyen átlag a mai intelligenciának világa. A kultúra ezen nem segít, az magában képtelen kiemelni s kielégíteni a több-embert, mert nem önt harmóniát s megnyugvást a létbe. Az ember lassan-lassan szkeptikus és örömtelen lesz. Ne vétkezzünk tehát természetünk ellen, hanem fejlesszük ki tehetségeit minden irányban; bontsuk ki szárnyát a legmélyebb s legerősebb vágynak, mely Isten felé visz. Győződjünk meg, hogy fölületes irányzat

az, mely a tudás nagy javait szive odaadásának, illetőleg szive elvesztésének árán vette meg. Az a nagy mondás sem igaz: «Das Herz ist das einzig echte Surrogat für das Genie»; szó sincs róla; az első s legnélkülözhetlenebb kellékét a nagy, fenkölt s édes életnek sohasem lehet nevezni «Surrogat»-nak, akármilyen géniusszal állítsuk is szembe. Mit használ a géniusz, ha nincs szive? Többet mondok, nincs géniusz szív nélkül.

Fegyelmezett szerénység.

«*Az Úr közel vagyon... A ti szerénységtek ismeretes legyen minden ember előtt.*» (Filip. 4, 5.)

Az apostol körülbelül így gondolkozik: Testvéreim, lássék meg rajtatok az örvendező hit s a bizó remény. Éljetek úgy, mint akik teljesen a béke s a szent öröm csillagai alatt járnak, mert hisz tudjátok, hogy az Úr közel van. Ruhátok is, tartástok is szerény legyen, de nemes s előkelő is; nézzétek meg, hová ültök, hogyan forgolódtok, kivel álltok szóba... mert idegen előkelő vendégek vagytok a világ szegény házában... Érjétek be kevéssel; éppen hogy; mert minek itt költekezni... Nagy fölháborodásba ne essetek... Minek? hiszen úton vagytok... Szembeszökő legyen előkelő szerénységtek, mert minden igazán keresztény lélek *szerény is*, szerény a lét nagyságától s az ég csillagaitól... A szép-

ség is szerény, mert harmonikus... nem rikít, nem rikácsol, nem tüntet. — A fegyelem is szerény. Vannak művészi lelkek, kiknek minden jól áll: úgy a fegyelmezett előkelő lelkeken is minden szép, a szerénység szépségével. Szerénnyé tesz minket:

a) A hit. Öntudatunkra hozza létünk szerénységét, korlátoltságát. A végtelen lehel ránk. Mint a liliom az ég alatt s a csillag az éjben, olyan a lélek a végtelenben; mint a lótuszvirág az óceán végtelen tükrén. Ha reflektálunk s magunknak tüzet s világot gyujtani akarunk, csakhamar észrevesszük, hogy sötétben vagyunk. Akit a lét sötétsége vesz körül, az csak szerény lehet. Aki vak, az szerény; az éj szerény; a madár hallgat az éjben, szerény... Jézus is szerény... a szentek hierarchiája is szerény, felhőben lakik. Ó Istenem, világíts lelkemnek, hogy lássak, de mindig szerény s alázatos maradjak.

b) Szerénnyé tesz az erkölcsi rend. Ó, itt a póz, a sarkantyú, a ropogós föllépés nincs helyén... Az erkölcsi rendnek sok a sebe s a gyöngéje. A földön az erkölcs foltos ruhában jár. Folt és rongy a ruhája. Azért szerény. Nem pózol, hanem meg-

húzza magát. Viharok járnak fölötte s kövekkel kell megterhelnie a lapos háztetőt, mint az Alpesek szénagyüjtőit. Mennyi ok a szerénységre; szinte szégyenlős leszek szerénységemben, mikor lelkem gyöngéire s az eszménytől való elmaradásomra gondolok; de ez nem árt!

c) Életünk kerete is szerény. Sok szenvedés és bánat környez; siralom völgyében élünk, dacára az ész vívmányainak; már pedig ily környezetben csak a szerénység stilszerű. Mi az irgalom nyomaiban járunk s lelkünk könyörülettel hajlik le a gyengéhez s a szerencsétlenhez. A reális emberi élet is nagyon szerény; születünk, dolgozunk, szenvedünk meghalunk. Aki ezt átérzi, az szerény lesz. A királyné is szerény, ha gyermeke van ölében, mert akkor már nem fölséges asszony, hanem gyönge csecsemőt szoptató anya. Fogjuk föl, karoljuk át az Isten sok nyomorgó gyermekét; legyünk jóindulattal az emberek iránt s szerények leszünk. Ez a szerénység mint reális érzés s józan kötelességtudás jelentkezik bennünk.

Éljünk erős, tisztult életet.

«*Látván pedig sokakat jönni az ő keresztségére a farizeusok és szaduceusok közül, mondá nekik: Viperák fajzati*». (Máté 3, 7.)

Az előbbiek a tudomány, az utóbbiak a születés s a pénz arisztokráciáját képviselték; szent János pedig «viperák fajzatinak», elkorcsosult lelkeknek hívja őket. Igyekeznünk kell elkerülni a rossz szellemi irányzatokat:

a) A tétovázó, a szkeptikus, betürágó lelkek, kik a nagyot nem látják s mindig kis dolgokba botlanak, az élet erős kialakítására képtelenek. A szkepszis az észnek ideggyengesége, nagy munkára képtelen. Aki az erős, szép élettel szemben is csak kételkedni tud, az természetesen élni elfelejt. Ellenben, aki hisz, az a legmélyebb élet tengerére száll; legmélyebbnek mondom, mert a hit az Isten végtelen leereszkedését mutatja be: a teremtésben, hogy

a végtelen Úr szeretetben rám gondolt s szeretetből alkotott; a megváltásban, hogy utánam járt és fölkarolt; az eucharistiában, hol titokzatos közelségben, «incognitóban» él mellettem. Legmélyebbnek mondom azért is, mert mérhetlenül fölmagasztal. Ha csak boldogítana, már az is diadalmas s koszorús élet volna; de nemcsak boldogít, hanem az Isten látásáig s az Istenfiúságig emel föl; lesztek mint Ő, mert látni fogjátok őt. Szó szerint igaz: megnyilnak szemeitek s lesztek, mint az Istenek. Tehát az isteni életbe emel föl a hit. Hiszek, hogy éljek; hiszek, mert már istenileg élni kezdtem.

b) El kell kerülni a dekadenciát a szívben: a romlottságot, a durvát, a póriast, a bizalmatlanságot s a lemondást, mindent, ami ellen fölvilágosult lelkiismeretünk protestál. Aki ezt elkerüli, az erős! A hitből való élet ily erőt inspirál; érezzük s éljük át s lelkesüljünk a szeplőtelen életű, krisztusi erkölcsért. Az Úr Jézusban való hit nem gyöngeség, hanem erő. Aki gyöngeségből akar hinni, az nem ismeri az Urat. A vallás nem póterő, vagyis nem az erő pótléka, hanem a természetadta világból emancipálódó léleknek ténye s új erők forrása. Bizalmat s hálát lehel Isten iránt,

szeretetre tanít s alázatra. Fölismerjük, hogy mily gyöngék vagyunk, de ezáltal erősekké válunk. Valami szent, diadalmas érzés ömlik el lelkünkön, melynek imádkozni öröm és élvezet; imádkozunk, könyörgünk, esdünk, de kimondhatlan bensőséggel meg is nyugszunk, mintha Isten töltene el minket. Az Isten eljár lelkünkhöz s kiönti lelkét ránk; megigérte s megteszi s ez édes, isteni bensőségben a világ elváltozik színében; más fényben látjuk a virágot, a fát, a felhőt, az élet poros útjait, a szenvedést s a kisértést. Lelkünk szomjas lesz a formára; magasabb, szebb életformát sürget; szomjas lesz a szépségre, az erkölcsi tökélyre; ebben ismeri föl és szereti meg a vezető, a nevelő, a boldogító lelket, az Istent.

Jöjj el Teremtő-Szentlélek, leheld az érzékies, a világias, a beteges emberbe a legszebb élet lelkét, hogy elváltozzék színében, — hogy hagyja el kislelkű gondolatát, kiskaliberű, nyárspolgári, stupid életmódját s éljen, mint Krisztus élt a földön.

Hagyományos utakon Isten felé.

«*Látván pedig sokakat jönni az ő keresztségére a farizeusok és szaduceusok közül, mondá nekik: Viperák fajzati!*» (Máté 3, 7.)

a) A modern ember lelke meg van mérgezve: nem tud erősen hinni. A reformáció a nyugoti kereszténység egységét megrendítette s nyomában száz meg száz vallásfelekezet keletkezett. Kritikusok támadtak. Kritikájuk tetszett s a «művelt világ» elidegenedett a történelmi kereszténységtől. Ezzel szemben az igazság, az út s az élet a régi s mindenkinek Istenhez kell lépnie. Kezdet óta úgy voltál, hogy öntudatodban meglelted az Istent; régen is, most is; pedig régen is tagadták, most is tagadják; más-más ugyan a tagadás divatja, de a dolog ugyanaz, ugyanaz a régi kín és régi képtelenség. Azt mondták: nincs Isten, de te mégis Istent látod, érzed, akarod; egy végtelen világot hordozasz

magadban; a legnagyobb tényeket, öntudatodat, osztatlan magadat, értékeket, melyek belső világod tengelyei s azokra emelkedel ki az anyag fölé s uralod, te az osztatlan, időn és téren fölülemelkedő kontemplator, a világot. Mindenütt taposod, különcnek érzed magad, mert az vagy! Csak menj, haladj... Ez a lelki, isteni élet és lét; mit kérdeznél mást, hogy mi van benned, mikor tele vagy végtelenséggel s örökkévalósággal, tehát szellemmel! Imádd magadban Istenedet, mindenek ősokát, hordozóját, célját; siess felé, vágyódjál felé; ő vár s te nem lehetsz el nélküle.

b) Te a világban élsz; a történelem nagy folyamának te vagy egyik hulláma. E történelem áramában kapod s élvezed kincseidet. Az Isten is itt lép feléd; s amint magadban rátaláltál, úgy rá fogsz találni az emberélet folyamában, mint aki tágítja, nemesíti s fölemeli öntudatod vallásos világát s tényekben közli magát veled. Ha kilépsz magadból a világba, megtalálod az Istent Jézusban. Miért benne? Mert ő úgy lépett be a világba, úgy állt bele, hogy isteni hatalmának jelei képezik cimerét! Beállt s maga után léptette föl hiveit, kik éltek s meghaltak érte, — kiket a gene-

záreti tó partjairól elhivott s a nerói paloták kertjeiben szurokkal leöntve meggyujtatott s kik magukkal rántották a «moles imperii»-t s a világba az alázatos, édes kereszténységet állították; beigazult a régi szózat: legyőztem a világot; bizonyára nem a rabbi, nem a názáreti bölcs, hanem az imádott Istenember. Nem az ember, a multnak embere, hanem az örökkévaló s most is élő! Én adok erőt, — hoztam hitet, reményt... értéket, erőt, eszményt, odaadást... Mennyire tudom én szeretni ezt a Krisztust!

c) A hitben gyakorlati átélés kell. Az evangélium s a történeti hagyomány vezetése mellett, melyet a kereszténység életében föltalálunk, fölszívjuk az élet forrásait, vizeit, bűvös motivumait. Rányitunk a keresztény községekre, a krisztus-életnek tartályaira; a nagy Krisztus a történelemben a társadalmi, az egyházi foglalatot rendelte a lelkeknek. Az evangéliumnak fölséges Krisztusa kiváltja a tant a község öntudatában. Mindkét elem kell: evangélium és egyház, vagyis az evangéliumot a község kötelékében kell átélnünk. A vallás is szociális, mint minden nagy érdek, az a-b-c-től kezdve a szentekig; a katho-

licizmus alapvető parancsa, hogy akaratainkIsten akaratával s *egymásközt* egyezzenek az igaz élet megnyerésére és birtoklására. Föl kell használnunk e szent közösség kincseit s eszközeit s azokat a vallásos élet nélkülözhetlen forrásainak tekintenünk. A Szentlélek most is, ezelőtt is mindig élt az egyházban és csodálatos lelki életet fejlesztett; a mult élete nagy kincs, melyet kiemelünk s jelen életünk fejlesztésére fordítunk. Mily kincs a szentek szelleme, a hymnusok, a régi énekek inspirált áhitata. Istent, Jézust, az igazságot, az életet keressük a multnak életében épúgy, mint szubjektiv szent sugallatainkban. A szentekkel, a tradicionális szent községgel álljon s éljen lelkünk. Minél mélyebb belső életünk, annál harmonikusabban simul a jó és szent lelkek külső kötelékéhez. Ami legmélyebb s legfölségesebb, annak történelmileg s társadalmilag szervezve kell lennie. Azért hinni s élni akarok az egyházban s nemcsak a jogot s a törvényt, hanem az élet bensőségének e gazdagságát akarom szemlélni benne. Istenem, ez ellen senkinek sem lesz kifogása s ez könnyűvé teszi az engedelmességet a tekintély iránt is!

d) Megtanuljuk külön fogni a fejlődési

korszakok formáit a tartalomtól, mint a hüvelyt s a pelyvát az aranyos magtól. Nem ütközünk meg a történelem változatain, a rituson, a szokásokon, az egyházban is divatos s azután divatjukat mult fölfogásokon; hanem a krisztusi gondolatokat s a krisztusi kegyelmet földolgozzuk a mi kulturánk magaslatán. Isten nélkül erkölcsünk fej- és szívvesztett rendszer s az isteni oly imponálón lép elénk Krisztusban... s Krisztus oly szeretetreméltó szépségben adja elénk az életet; a haladás s győzelem összes perspektiváit nyitva tartva; miért hagynók tehát el őt a keresztény századoknak bűnei és félreértései miatt?! Örüljünk azon, hogy a multnak gyöngeségein túl vagyunk, de ne vessük el a hagyomány kincseit. Meg-megnyúlunk gondolatainkban, de a megnyúlás nem rácáfolás a régire. A héj, ha leszárad, az nem a növény tévedése, hanem életének kelléke volt. Sok héj, sok szik van a lélek fejlődésében; méltányoljuk azt is, ezt is s szeressük a szép krisztusi életet.

e) Ne kételkedjél! «Die Zweifel, die wir hegen, sind Verräter, und stehlen uns die Güter, die wir sonst gewinnen könnten, eben durch die Furcht sie zu verlieren.»

Élj, nézz körül; a valóság, az erő, a szépség ad értelmet a létnek; neked is az kell, neked is erő s öröm kell. Az az igaz, az a való, az az erős, ami erős, szép életet ad neked; ami pedig elhervaszt, az nem igaz, az nem lét! Ha materialista lész, pesszimizmusba veszesz... Ha nincs hited szellemi világban, észszerűtlenség vesz körül, kételkedel... Épen úgy, ha gyöngének érzed magad s nem hiszesz az alakító, boldogító erőben, elpusztulsz. Mit mondjak neked? Karold át az Istent, Krisztust, a szentek községét s erő száll beléd. Egyesülj vele, imádkozzál, mondd: Uram, lelkem abba a szellemi világba néz, mely tér, idő fölött el, a végtelenbe nyúlik, az te vagy! Nem okoskodom; hódolok; átkarollak, mint minden erő forrását, titkát... Közel vagy hozzám, nálam vagy, bennem vagy. Ó oktalan, bamba öntudatlanság, mely az istenit nem ragadja meg, nem ragadja meg még ma, mindjárt most, mikor hív, indít, nógat, mikor mondja: aki engem szeret, azt Atyám szereti s hozzá megyünk s nála lakunk.

Életprogrammom: Isten akarata.

«*És kérdezé őt a sereg, mondván: Mit cselekedjünk? ... Eljövének pedig a vámosok is és mondák neki: Mester, mit cselekedjünk?*» (Luk. 3, 10.)

a) A felelet csak az lehetett: tegyétek meg, amit Isten akar. Mi ideális, parancsoló szükséglet alatt állunk, mely követeli: tedd ezt, ne tedd azt. Eszmények, erények csillagai alatt élünk s ez az eszményi szépség s ez a kötelező szükség végre is az isteni akarat, mely megtestesülve Krisztusban lép elénk. Ő akarja, hogy így tegyek s ő meg is teszi, hogy példám legyen. Ezt a fölséges isteni akaratot olvasom lelkemben s annak legmélyén, kiemelem azt értelmem világával s azután megtoldva pozitiv részletekkel, Krisztus ajkairól hallom s életében szemlélem. Törvény alatt állok, érzem s a törvényt nem én diktálom: a természeti törvényt ép oly kevéssé diktálom én,

mint ahogy nem diktálom az isteni akaratot. Istenem, mit diktáljak én... nem diktálni, de megtenni az én föladatom. Megteszem tehát, meg, mert a Te akaratod. S amint érzem, hogy törvény alatt állok s mint rész az egészben a helyem, úgy azt is érzem, hiszem és remélem, hogy e részszerűségemet, ez elégtelenségemet kiegészíti még az a parancsoló, hatalmas akarat. Az Úrból segítő lesz; a törvény kegyelemmel párosul; az eszmény leereszkedik s előkészíti utaimat. Ez erkölcsi credóm! Hiszem, hogy a legfelsőbb akaratnak engedelmeskednem kell, de tudom azt is, hogy ez engedelmességemben megsegit!

b) Ezt az isteni akaratot az élet egész vonalán, az élet minden körülményei és viszonyai közt kell teljesítenem. Nem vagyok kerék a gépben, sem kavics az árban, sem sárgult levél a szélben; hanem föl kell léptetnem mindenütt az erkölcsi világ követelményeit s gondatlanság, szokás, ösztönök, hajlamok, szenvedélyek, betegségek, nélkülözések közt érvényesítenem kell azokat. Azt a bennem jelentkező s követelményeit bennem kinyilatkoztató eszményi világot nekem kell a külvilágba átültetnem s ha törik, ha szakad, annak ér-

vényt szereznem. Ahhoz erő, ahhoz fegyelem kell; rá kell magamat kényszerítenem, ha szenvedélyeim szembe szállnak velem s ahol nincs is szenvedélyekkel bajom, ott is a nemes jóindulatot s az erkölcsi motivumokat kell életembe bevezetnem, hogy életem szinvonala magas, nemesen erkölcsi legyen. Igen, hódolnom, engedelmeskednem kell s szigorúan kell megkövetelnem magamtól a hódolatot a Fölséges iránt. Nem szabad csélcsapnak, renyhének, tehetetlennek lennem; akarnom kell az isteni akaratot! Az engedelmesség kiváló, nemes, erős akarat! Ez az erős akarat érvényesül majd mint munkaszeretet, rend, tisztaság, fegyelem, pontosság, hűség, lelkiismeretesség, egyenesség, elnézés, könyörület, részvét, jóindulat, igazságosság, nemesség, hála, nagylelkűség, tisztelet, szerénység, illendőség, szelidség, alázat, mértékletesség, józanság, türelem, bátorság; mikor ez érzéseket keltem föl magamban, tudom, hogy Isten akaratát akarom.

c) Ime a jó cselekedetek. Nemcsak az ima, a böjt, az alamizsna a mi jó cselekedeteink; dehogy; hanem az én öntudatomnak egész tartalma; az, hogy hogyan érzek, hogyan gondolkodom, — hogyan nézek

világot, embert, — hogyan taksálok Istent, életet, — mily jó, türelmes, elnéző, szelid, erős, okos vagyok, — mily szándékkal dolgozom, beszélek, társalgok, szenvedek, — szóval jócselekedet lehet az egész, egész élet!

Erkölcs az az a szép, nemes, kedves élet, melynek fegyelme, törvénye, ritmusa, harmóniája van. — *Erkölcs az az öntudatos, ideális akarat.* Nem altruizmus csak, nemcsak önfeláldozás; nemcsak ember- és jogtisztelet, humanizmus és személybiztonság; nemcsak jótékonysági intézmények és szociális érzés. Ezek mind csak részei az erkölcsi életnek s lehet belőlük több-kevesebb az átlagos, erkölcstelen emberben is, s az még nem dönt az erkölcsi szinvonal fölött; hanem az erkölcsiség az *én öntudatos, nemes akaratom és érzületem,* ha remete vagyok is, ha koldus vagyok is; *az erkölcsiség a lélek nagysága,* «Seelengrösse»; *az erkölcsiség a lélek szépsége és életereje.* Ah ez lelkem légköre, napsugara és erdei fuvalma; ez zónám! Ha kinyilik a názárethi ház ajtaja, megcsap az erkölcsiség fuvalma és illata, akár csak a mennyország kapuját nyitottam volna meg! Ebből van oly kevés s lehetne mindenütt sok! Mozduljon meg bennem ez a te Lelked!

Abszolut isteni akarat.

«*Kezében van szórólapátja és megtisztítja szérűjét és összegyüjti a búzát csürébe, a polyvát pedig megégeti olthatlan tűzzel*». (Luk. 3, 17.)

a) A próféta erre az erős, hajthatatlan Istenre mutat, ki a rosszakat megégeti mint a polyvát «olthatatlan tűzzel», «ő mint az olvasztó tűz» (Mal. 3, 2.), «és széthányja őket szórólapáttal a föld kapuiban» (Jer. 15, 7.). Van búza s van polyva az emberiségben s a polyvát megégeti. Ez is a végtelen Istennek gondolata. Ami véges, lágy érzésünknek nem felel meg mindig az isteni erő; de látjuk, hogy az életen is mennyi a kemény, hajthatatlan vonás s mennyire szükségesek azok. Nem ismerem tüzetesen az Isten pszichológiáját; bizonyára más az, mint az enyém, ki sem ősok, sem végcél, sem abszolut lét nem vagyok. Azért édeskés gondolataimmal visszavonu-

lok az Úr fölsége elől s mondom: igen, ő az abszolut érvényesülés; más akarat végleg nem állhat fönn az övével szemben; ő tör is, zúz is!

b) A természet is az Isten gondolata s az sem szentimentális; nevezetesen a harc az ő egyik eleme. Örök tendenciát rejtett az Isten a természetbe s fokozott igényeket. Sok életet adott s kevesebb élelmet; ami aztán harccal jár. Ha mindennek mindenütt mindenből elég jutna, akkor harc nem volna. Faji egyenlőtlenséget fektetett az egyedekbe, de a törekvés s az érvényesülés, a kiválasztás az ő törvénye. A természet nem nyujtja nekünk az érzelmes, a lágy atya képét. Tehát vigyázni! a kultura sok tekintetben ellágyít s elgyöngít; de ne felejtsük el, hogy ez nem minden. Nemcsak lágy érzelmekkel dolgozunk, de erővel is. Ezt érvényesítsük az erkölcs követelményeiben. Ne legyünk Dobzse-Lászlók jóval-rosszal szemben; a rossz embereket is erősen fogjuk le a törvény útjaira; különben az édeskés szemhunyorgatás bűnnel s alávalósággal szemben aláássa az erényt. — A bűnt utálom s elitélem föltétlenül, e részben általános amnesztiát nem ismerek. A «Tout com-

prendre c'est tout pardonner» nem igaz, mert a döntő tényezők közt határozottan rosszakarat is van s annak csak akkor lehet bocsánatot adni, ha megtér.

c) A legérzelmesebb szeretet ez erős alapon fejlik s nem ellenkezik az abszolut, isteni akarattal s a pokollal. Ő felemel kegyelmes szeretetben s lelkünk simul hozzá, mint a rabszolganőből lett királyné urához. Hatalma nem feszélyezi, sőt hatalmasnak, őserősnek, szóval úrnak akarja maga fölött királyát s jegyesét. Én is így tekintek föl Istenhez: ő fölemel, ő szeret, ki másrészt a föltétlen hatalom! Nekem csak hozzá simulnom, reá omlanom lehet, — ellenkezésről, széthúzó hajlamról nem lehet szó. Ha nem szeretnélek, pusztuljak el; aki végtelen kegyelmes Urát, királyát, jegyesét nem szereti, az csak pokolra lehet méltó!

Lelkem nevelőiskolája: a gyónás.

«*És megkereszteltetnek vala tőle a Jordánban, megvallván bűneiket.*» (Máté 3, 6.)

a) Fogjunk nagy szívvel lelkünk tisztításához; alázódjunk meg s gyónjunk meg alaposan. Ne mondjuk, hogy nem találunk bűnt. Lehet, hogy néha nincs nagyobb megzavarodásunk, de az nagyon néha van; mert az emberi szív, mint a víz a malomkerék alatt, egyre gyűrűzik s karikákat s fodrokat vet s ki nem fogy. A szívben gondolatok, mozdulatok egyre váltakoznak. Hullámzását nem is érezzük, mert megszoktuk. Gondolataink oly számosak, mint az ég csillagai; szivünk érzelmei oly számíthatatlanok, mint a tenger hullámai. «Csalárd a szív», elrejti indító okait, hitegeti, szépítgeti, mert *szereti önmagát;* — hizeleg magának, ábrándozik arról, hogy mily jó; hisz jóakaratában, bámulja ösztöneit. Csak lassan kezdünk felülemelkedni e káprázatokon; hidegen tekin-

tünk magunkra s akkor észreveszünk oly tüneteket, melyek mindjobban sürgetnek, hogy vigyázzunk magunkra; megrendítik önbizalmunkat; gyanakodva vizsgálgatjuk szivünk fodrait, redőit s kezdjük látni, hogy kevélyek, hiúk, gyávák, jellemtelenek, röstek, szeszélyesek, kelletlenek, sértők s merevek, zsarnokiak, összeférhetlenek vagyunk; — hogy megalkudtunk sok apróságon s eladtuk szivünk aspirációit, hogy durvák és műveletlenek vagyunk, hogy vastag önzés a bundánk, hogy beteges, erőtlen föllépés jellemez, — hogy nem tudunk erősen akarni s mint a kátyúba beleakadt szekér, dőlöngünk. Kár, hogy némely ember sohasem ébred, felöltözteti szivének fattyú érzelmeit az erény látszatos mezébe s elképzelt erkölcsi előkelőségének kulturáját fölépíti, mint hajdan az asszyrok városaikat — sárból!

A bűn arészben is kétféle, hogy vannak bűnök *akaratból* és vannak *gyarlóságból*; néha hidegen, öntudatosan számítva, máskor homályos tudattal, ösztönszerűen vétkezünk. A második osztály nyit a törekvéseknek óriás tért. Gyarlóságból vétkezünk, ha türelmetlenül kifakadunk, ha képzelődünk, meggondolatlanul gyanakodunk, hirtelenkedve ítélünk, — rossz kedvünket le nem

győzzük, kelletlenül elhagyjuk magunkat, fegyelmezetlenül oly szavakat mondunk, melyek kisiklanak és sértenek, a szórakozottság ellen nem küzdünk, — a lanyhaságnak engedünk, — hűtlenül viselkedünk, — különfélét gondolunk s nem őrizzük önmagunkat, — hiányzik a mérséklet, megfontolás. Megalkuszunk; bizonyos hibákat föl sem veszünk . . . Hány ilyen hiba van bennünk, melyet a fölvilágosult szem meglát s elkerülni iparkodik. Mea culpa!

b) Ne röstelkedjünk gyónásainkban ugyanazokkal a bűnökkel előállni. Ha szántszándékos a bűnünk, miért röstellnők magunkat megalázni? — Ha valaki hazudik, — ha társát egyre kiméletlenül traktálja, — ha úgy beszél, hogy mások is botránkozzanak, akkor a röstellkedés a *jóakarat hiánya* volna. Ha nem igen szántszándékos a bűnünk, akkor meg nincs mit nagyon röstellni; a hiba megesett, de váltson ki törekvést is! Megismerjük magunkat s így gyónunk majd: én ezen hibám ellen nem küzdtem, vagy néha elhagytam magam, hibámmal szemben közönyös, nembánom voltam. Tehát fogjuk meg magunkat erős, hozzáértő kézzel s terjeszkedjünk ki a) oly hibákra, melyeket szántszándékkal követünk el, b) melyeket már

többször szivünkre vettünk, c) melyek mások megütközésére szolgálnak, d) azokra, melyek visszalökhetnek, e) vagy melyek, ha csekélyek is, de nagy szenvedélyekre utalnak.

c) Ne kicsinyeljük a gyakori gyónást. Meglehet, hogy még nem nyilt meg szemünk s alapos lélekátdolgozás nélkül várunk jobb jövőt. Ezt csak akkor várhatjuk, ha részletekben kidolgozzuk lelkünket s legyőzzük hibáinkat; ellenkező esetben neveletlenek leszünk. Sem fényes pálya, sem méltóság, sem siker nem ment föl ez alól; ha kardinálisok s miniszterek is leszünk, akkor is úgy kell leküzdenünk szeszélyeinket, mint most; a királyi udvar ablakából oly unottan lehet nézni a Dunára, mint a szobi téglavetőből. Neveljük lelkünket kitartóan s ne kicsinyeljük hibáit! Figyeljük meg lelkünk moccanásait úgy, mintha másnak lelkét vizsgálnók s ébresszük föl azokat az erényes érzéseket, melyek hiányával vagyunk. Nem lehetünk parancsszóra erényesek, de erényesekké nevelnünk kell magunkat.

Keresztelő szent János.

«*A zsidók Jeruzsálemből papokat és levitákat küldöttek hozzája, hogy megkérdezzék őt: Te ki vagy? Illés vagy-e te? és mondá: Nem vagyok. Próféta vagy-e te? és felelé: Nem.*» (Ján. 1, 19.)

a) A zsinagóga ezt nem a Messiást váró hitnek vágyával s alázatával kérdi; de e kérdésben, hogy «ki vagy te», mégis öntudatlanul fölsír a népek vágya, mely fölpanaszolja, hogy nincs prófétánk, nincs Illésünk, nincs Krisztusunk, pedig ez kellene nekünk; enélkül elveszünk. — Próféta, Istent szemlélő, Istennel töltekező vezér kell nekünk; apostol s nem aposztata! Keressük a szellem embereit, kik a testiség sebeit gondozzák; keressük a lelki szabadság hőseit s hozzánk hasonló rabokat találunk; sasokról álmodunk és éji pillékbe ütközünk. Minden tiszta, krisztusi lélek közkegyelem; forrás a pusztában s tűzhely a hidegben.

Mily hivatás szentnek, tündöklőnek, világoskodónak lenni s a szív alázatában sokak támogatására szolgálni. Ez is a lelki élet s a küzdelmek szép motivuma s minden állásban érvényesíthető.

b) Tudja azt keresztelő sz. János, hogy mi a népek vágya, azért áll ott a Jordán partján, mintha vasból volna; áll mint az erő s a lelki épség szobra; a romlatlan s erényes élet őserdei leheletét leheli a nyegle, gyáva, mondjuk, modern, városi népbe, abba a fejetlen s szívtelen nyüzsgő sokadalomba, az élvezet, a pletyka, a léhaság vásárába. Tekintete biztos s megtéveszthetetlen, öntudata mint a bércek fölénye a mocsarak fölött. Jönnek hozzá a hivatalos zsidóság küldöttei; fényes ruhájuk neki a vipera zománcának tükrözése. Heródesek állnak a háttérben, inyenc, kéjenc házasságtörők. Mily találkozás! Mint hideg északi szél csap le szelleme a mámorra, a káprázatra, mint földrengés vág bele a spanyolfalak és kártyavárak közé. Emberek, félre a pózzal! Hámozódjatok ki érzékiségtek, világiasságtok hüvelyeiből... eszméljetek! A lélek sír bennetek; siratja bűnös öntudatát, kegyetlen vigasztalanságát, örök veszedelmét. Ne kegyetlenkedjetek önmagatokkal. Juttassátok

magatoknak az Isten kegyelmét, békéjét, szeretetét. Józanodjatok s nyúljatok erős kézzel a bűn s a szenvedély kötelékei közé. Az én fejemet holtan, torzan megkapja ugyan a táncosnő, de a ti öntudatos fejetekkel, hozzá még halhatatlan lelketekkel, játszik a világ, hogy végre is eldobja. Azért hangzik egyre az az erős szava az evangéliumnak: tartsatok penitenciát... a fejsze már oda van illesztve a redves fa gyökeréhez... a szórólapát kezemben van, a szél elviszi a pelyvát a tűzbe. Emberek, az első erő a penitencia, az ujjászületés ereje. Erős bánatot kell éreznem bűnöm fölött; erős, komoly akarat legyen bánatom.

c) S jóllehet csupa vas és erő, mégis mélységesen alázatos. Csupa mélység a lelke, mely önmagát fölméri s hirdeti: próféta nem vagyok, Illés nem vagyok, hanem a kiáltó Istennek szava vagyok. Az ő lehelete vagyok; ő lehel belém tüzet, lelket, erőt, — ő, csakis ő. E belátásom az én józanságom, de biztosítékom is. Tőle függök, de úgy függök, hogy elszakadni nem akarok s míg el nem szakadok, győzhetetlen vagyok. — Így függök én is Istenemen. A halálos bűnnel szemben függésem radikális; megszentelő kegyelemben vagyok, vagyis Isten-

hez ragaszkodom úgy, hogy belőle élek s az ő fényes árnyéka a lelkem. — A bocsánatos bűnnel szemben érzékeny szeretetben élek, vagyis Istenen függök úgy, hogy akaratomnak ne legyen más kĭlengése, mint az ő szent akarata. — Egész életem a jegyes alázatos és féltékeny ragaszkodása Urához s Királyához; kebelén függök! Ó igen, az ő lehelete a lelkem, az ő kiáltó szava az én hűséges életem; mily függés, mily boldogság! Ez a függés erő és élet.

A lélek embere.

«*Miért keresztelsz tehát, ha te nem vagy a Krisztus, sem Illés, sem próféta?*» (Máté 1, 21.)

a) Ugy-e a keresztség ujjászületés s ujjászülni s lelkeket ébreszteni csak isteni férfiak tudnak s az vagy-e te? Hasonlóképpen kérdezi a népek öntudata: Mit mégysz föl a szószékre, mit lépsz az oltárhoz? Illés vagy-e, próféta vagy-e? A szószéken prófétának s az oltárnál a szeretet áldozatának kellene állania. Mily programm papok számára! Senki sem birja el e hivatást egymagában, csak az Úrral együtt. «Isten kegyelme velem». Istenben kell elmerülnie s Illés lelkével töltekeznie annak, ki maga égni köteles, hogy másokat gyújtson! «Fons vivus, ignis, caritas!» Ó Uram, adj papokat, Illéseket, prófétákat. Ihless engem, hogy én is prófétai erővel imádkozni tudjak prófétai papokért. A kántorbőjtöket azért tartjuk;

testvérek, bőjtöljetek és imádkozzatok, hogy prófétáitok, buzgó papjaitok legyenek! Ezt teszem majd én is.

b) Sz. János nem védekezik, nem mondja, hogy Isten küldte, azért keresztel; hallgat róla; gyönge, szétfoszló eszköznek, kiáltó szónak mondja magát; de kiált, kiált tovább. — A lelki erőnek jellege, hogy tesz, szolgál, érvényesül, de nem sokat disputál. Ne kérdezd, hogy ki vagyok; látod, hogy jót teszek. Ez az a szolid alázat: a szavak alázata értékes tettek mellett. Ez az alázat kell nekem: lenni, tenni, élni hatalmasan s nem törődni, hogy X. Y. mit ad ehhez hozzá, vagy mit vesz el belőle. Igy magaslik ki az alázatos s gáncsot, kifogást könnyen elvisel.

c) «*Felelé nekik János, mondván: Én vízzel keresztelek; közöttetek állott pedig az, kit ti nem ismertek.*» (Ján. 1, 26.) Vízzel keresztelt János; Jézusnak keresztségét még ki nem oszthatta; erős keze gyönge eszközt kezelt, vízkeresztséget s mégis remekelt rajta és vele; éppenazért, mert lelke volt hozzá. Nekünk Krisztus szentségei állnak rendelkezésünkre, életszervek, remeklő orgánumok; mit tehetünk ezekkel, ha lelkünk van hozzá?! Hogy lehet keresztelni Lélek-

kel, tűzzel, hogy lehet hősöket fölkenni krizmával, hogy lehet sziveket egybekötni a szakramentum kötelékével, hogy lehet örök ifjúságot nevelni az élet kenyerével! Testvér, nézz föl, közöttünk áll Krisztus s fakad az ő ereje s mi nem ismerjük sem őt, sem azt.

A pusztában kiáltónak szava.

«*Mondák azért neki: Ki vagy, hogy választ vigyünk azoknak, kik minket küldöttek? mit mondasz magad felől? Én a pusztában kiáltónak szava vagyok; Egyenesítsétek meg az Úr útját, amint megmondotta Izaiás próféta.*» (Ján. 1, 22.)

a) Ki vagy te? Mutasd meg nekem arcodat, te kemény, tüzes lélek! Ismertesd meg velem fensőbb természetedet, amely éltet, örvendeztet és célszerűen szomorít is? És János feleli: én a küzdelmek, a vágyak embere vagyok, amelyek a pusztában és szivetekben törnek az ég felé, vox clamantis in deserto. Kiáltok, hogy fölébredjetek, — kiáltok, kiáltok, hogy csatakiáltásommal buzdítsalak és segélyért kiáltsak. — A ti szivetekben is hangzik a kiáltás az élő Isten után, melyre felelet a bűnbocsátás, — hangzik a kiáltás a végtelen után végességtek korlátaiból, midőn fuldokoltok atomokban s nem találjátok meg helyeteket sem

szivetekben, sem a csillagos mindenségben, — hangzik a kiáltás a szebb, az isteni élet után földi, világias éltetek alacsonyságából. Ó ti néma kiáltók, hisz ti is kiáltoztok, de mily baj, hogy szivetek kiáltását nem halljátok; füleljetek, kiáltásomat saját szivetekben fogjátok meghallani. «Attendi et auscultavi!»... figyeltem és hallgatóztam; ezt kevesen teszik; kevesen ismerik föl szivük igaz természetét, melynek Isten, jóság, korrektség, hit, bizalom kell.

b) «*Egyenesítsétek meg az Úr útját!*» Az Úr útjai sziklák közt, mocsarakon, őserdőkön, hegyeken át vezetnek. Az erkölcsi és szellemi világ útjai sokszor sziklás, járatlan utak s szintén fehérlő csontok sövényezik azokat. Sebaj; ne győzzön a rossz; hajótörések dacára törik a gőzösök az oceán hullámait s temetők dacára nyilnak virágok és születnek gyermekek. A világ bozótja az erkölcsi elvadulás, őserdeje pedig az Istentől való elfordulás; ellenben az Isten útjai a szépség s a boldogság útjai; Jézus keresztjével töröm a sziklát s irtom az erdőt. Mindenekelőtt pedig gondom van önmagamban egyenesíteni az Úr útjait s félrelökni visszatetszésének botrányköveit. Mibe ütköznék az Úr szivembe való beléptekor?

Kié vagyok?

S ki vagyok én? a) «Homo Dei», Isten embere, Istenből indultam ki s feléje küzködöm. Szeretnék az övé lenni. Ésszel s szívvel leszünk övéi. Fölfogással, hittel, s az odatartozásnak legmagasabb fokán azzal, hogy ő a mienk s hogy birjuk és éljük. Ez kultúra, vagyis életünkbe átvitt igazság s annak harmonikus kialakítása. Az ilyen lélek «*lát*»..., látja Urát, célját, látja azt a más világot... «tamquam videns» eligazodik s eligazít másokat. S nemcsak lát, de *él* abban, amit lát; ez a teljes ember! Ereje, lelke van s megérzik azt mások is. «Isten embere, jöjj le», mondják Illésnek; «ha Isten embere vagyok, szálljon le tűz rátok», feleli. Tűz, tűz, lélek... ez az Isten emberének jellege...! Buzgalom és tevékenység fakad belőle.

b) Krisztusé vagyok, «homo Christi». Úgy is, hogy megvett, megváltott, úgyis,

hogy tanítványa vagyok; hozzá járok iskolába; de kivált, hogy barátja vagyok: «nem mondalak már szolgáimnak, hanem barátaimnak nevezlek», mondja ő. Kontempláló közelségbe jutottam s meghitt érzelmi közösségbe. Nincs más eszményem. Ő a «figura substantiae Dei», az alakot, a testet öltött végtelen. «Figura», igen; még pedig ideális remek. Eltalált s belenyúlt szivembe; evangéliuma az én öntudatos filozófiám. Ó, hogy szeretem az Urat, az én Uramat... hogy szeretem szeretetének kitörésében épúgy, mint érzelmeinek mélyeiben... Evangélium, kereszt, eucharistia képezik a krisztusi szeretet hármas motivumát; általuk lesz gyakorlati, áldozatos és bensőséges az én szeretetem.

c) Az egyházé vagyok, «homo Ecclesiae». Mint «filius» és «servus» vagyok e remek házban; «conversor in domo Dei, quae est columna et firmamentum veritatis». Elnézem e fölséges háznak, az egyháznak alapjait, oszlopait, boltiveit, kertjeit; büszke vagyok e dómra, melyet Krisztus gondolt s verejtékező munkában fölépített. Itt járok én ki-be. Továbbá itt polgártárs s testvér vagyok az érzés s az élet közösségében, hol a szentség örökség s a hősiesség jó szokás.

Szentek, hősök, mily édes, testvéreteknek lenni. Ilyesmit akarok én is; szép lélek kívánok lenni, mely az egyház dicsősége, mely önmagán föltüntesse, hogy mily nagy, nemes, előkelő házból való. «Christianus catholicus», nemesi előnevem.

Ki elveszed a világ bűnét.

Azt várjuk, ki «elveszi a világ bűnét», az ősbűnt. a) A föld az isteni embernek volt szánva, de ő nem érte be Istenével, hanem két rettenetes vendéget hivott ide, a bűnt és a halált; vétkezett. — Mi az eredeti bűn? Annak a megtestesülése, hogy «el az Istentől». Az ember Istené volt, aki őt örök gondolataiban hordozta; alkotta; kegyelemben magához vonzotta; gyermekévé tette s nevelte; járt vele, társalgott; ez volt az Istennek eredeti viszonya az emberhez. De az ember más sugallatokra hallgatott; a kevélység elkábította s az érzékiség megmérgezte. Istentől elidegenedett s a bálványok, az illuziók, az önteltség útjain sötétségbe tévedt s elkezdte a tévedések szomorú játékait; az ember tragédiáját. — Mily kár, mily rémes veszteség! Ellenkezzünk az eredeti bűn irányzatával! Csak Istenhez húzni; övé vagyok, övé érzületben,

tiszteletben, engedelmességben; az ellenkező érzések pártütések.

b) S a pártütő embernek nemcsak a szelleme sötétült el, hanem parasztlázadás ütött ki benne is; vérében, ösztöneiben, hajlamaiban jelentkezett az állat. A szép lelkiségtől elfordulva a szép test imádásába tévedt s csörtetett utakon, kígyónyomokon s földet evett s állatbőrökbe öltözködött s erdőkben bujdosott, szóval elaljasodott. Ime a lázas vérű, a szilaj, elvadult ember a decadence összes tüneteivel és szenvedéseivel. Így lett gyönge s hervatag testben s lélekben, mert állatias lett. Wo Götter nicht regieren, dort spucken Gespenster. Erős, egészséges testek csak erős lelkek által lesznek. — Fegyelmezem az egész embert; ezáltal öntök ki rá lelket vagyis gondolatot, formát, erőt.

c) A bűn nyomaiban jött a halál; meghalsz, mert vétkeztél; az első halált a testvérgyilkos mutatta meg Ádámnak Ábelben. Mily csunya, hideg, kegyetlen, föltartóztathatlan hatalom; érintésére borzongunk, leheletétől fázunk, megfagy a vérünk. Romlás az ő útja; elromlik vérünk, erezetünk, idegzetünk, széthullunk. Ó lélek, hogy nézesz te a halálra? Te a szépség s erő

principiuma, te hoztad magadra pártütéseddel! Utálom a bűnt a halál utálatával, az életnek az enyészettől való undorával! Élni akarok; élet a zeném; tehát erény és erő örömöm!

Az ellenkezés szelleme.

«*Ellenkezést vetek közötted és az asszony között.*» (Gen. 3, 15.)

a) Az ellenkezést Isten a lázadás s tagadás szelleme és a diadalmas asszony közé veti. Amaz bizott eszében s erejében s mondta: elég vagyok magamnak, nem szolgálok, nem hiszek, az ég csillagai fölé építem trónomat. Az ő ivadéka a kétkedő, tagadó, elsötétült ember. Az asszony pedig tulajdonképen az, ki mondotta: ime az Úr szolgálóleánya, aki hitt s fölmagasztaltatott. — Ellenkezés van az Isten iránti odaadás, a hit s a tagadás közt. Vigyázz, mikor a rossz és jó tudásnak fája alatt elhaladsz s azt súgja neked valami: tudsz te is; mikor gondolat, vér, szenvedély az erős öntudatosságot szakításra ingerli; mikor gladiatorok kardjai csattognak körülötted, nagy, üres nevek, melyek hitetlenségre vagy szabadosságra ingerelnek. Légy ellenkezésben mindezzel s állj az Asszony pártján.

b) Ellenkezést vet az Úr a tagadás és rombolás szelleme s az Asszony közé. Amaz vitriollal, tűzzel dolgozik, fölforralja az ember vérét, fölszítja szenvedélyét s a sárba vonszolja. Olyan az ivadéka is, tisztátlan, élvsóvár, moslékkal él; megfertőzteti gondolatait s érzéseit. — Ezzel szemben a Szent Szűz, a szép, tiszta, fölséges asszony. Látókká tesz (boldogok a tisztaszivüek, ők meglátják az Istent), erősekké tesz, megedzi akaratunkat, — oltalmunk, támaszunk lesz. S a levertség, a csüggedés, az életuntság nem kisért körülötte, mert az élet szép szeretetére megtanít.

c) «*Ő fejedet rontja meg s te sarka után leselkedel.*» A fény és sötétség, az üdv s átok harcaiban Szűz Mária nemcsak a betlehemi édesanya, hanem az «erős asszony». A harcoló ész a Szeplőtelenben találja föl eszményét, ki a tévelyt, hazugságot s álfölvilágosultságot saját szépségével cáfolja meg. — Az anyaszentegyház benne látja az apokaliptikus asszonyt, ki a vörös sárkánnyal küzd s kinek sasszárnyak adattak, hogy emelkedjék. Ezekkel fölemel minket is s bennünk is összetöri rózsás lábával a sátán fejét. «Rontva rontsd el azt a sárkányt, ó de mentsd az árva népet; hisz tizenkét

reménycsillag koszorúzza égi képed! Lássa a föld, te vagy szent szülője s csak öledben nyilik szebb jövője». — Használjuk föl erényes törekvéseinkben a «szép szeretet» motivumait. A «szép szeretet» egyszersmind a szépség szeretete. Gondoljuk el, hogy az erény által szebb, üdébb, fénylőbb a lelkünk s ez buzdítson az erény gyakorlatára.

Jönni fog!

a) Közeledik a mennyek országának ujjáalakítója. Először kilátásba helyezi őt az Úr. A bukás után leereszkedett közénk s megfogta kezünket; romok közt éltünk, de szent vizióban megmutatta nekünk a «coelestis urbs»-t; büntetést szabott ránk, de benne rejlett az Istenhez közeledésnek minden áldása. — Zárt kapuja előtt az elvesztett paradicsomnak ült Éva; szintén még zárt kapuja előtt az Isten földi paradicsomának áll Mária. Két asszony, két ország! Az egyház tényleg oly dómhoz hasonlítható, melynek portáléja «Mi asszonyunk». Liebfrauenkirche a kereszténység. — A szent Szűz e templomnak oltára is. Adventben ez a templom s oltár olyan, mint nagymise előtt; le van terítve tiszta gyolccsal, meg van gyújtva minden gyertyája; csengetnek már, fölzúg az orgona s az ének: Harmatozzatok égi magasok! De Krisztus még

nem jött el. Majd eljön! Az erős asszony fia lesz. Anyjára már rámutatott az Úr; a fia is eljön! Ott kuporgok a szent Szűz lábainál, a mennyei város kapujánál, mint a koldus; kopogok szent szivén, hogy nyissa meg az élet kapuit nekem is.

b) A történelem készített elő rá sok rossz napon át, mikor «az átok és hazugság, a gyilkosság, lopás és házasságtörés eláradtak és a vér a vért érte» (Ozeás 4, 2.); mikor «sírt a föld és elerőtlenült mindenki, ki azon lakott». (Oz. 4, 3.) Nézte az Úr fölülről; nézte az állathoz hasonult embert s mondá: legyen hát, lejövök s «magamnak eljegyezlek téged mindörökre, eljegyezlek igazságban s itéletben, irgalomban és könyörületben». (Oz. 2, 19.) Azóta vártuk, hogy mikor is lesz már köztünk s közel hozzánk az Úr! Ó ne felejtsük el e mérhetetlen kegyet s zúgjanak harangjaink reggel, délben, este s teljék meg lelkünk annak tudatával: itt van, köztünk van az Úr, akit oly soká vártak s érezze meg az élet, a pogány, a hitetlen élet ez üdvözítő tudatnak áldását s vonzódjanak nyomainkban a lelkek püspökéhez. Nem sokat disputálni; hanem élni, élni diadalmasan!

c) Azután eljött e mennyország s az

Krisztus volt, ki mennyországot hordozott magában, — mennyországot nyitott meg nekünk keresztje által a halál utánra — s mennyországot megalapítani tanított minket önmagunkban. Minderről természetesen tan is van, de mindez voltaképen tény és valóság: mennyország itt és ott. Aki csak a túlra néz, az gyümölcsöt akar virág nélkül s virágot gyökér nélkül. Az evangélium pedig egyben gyökér, virág és gyümölcs. Krisztus itt akar bibliás életet; hitben, szeretetben, reményben átélt földi mennyországot, melyből kinő a földöntúli. — Istenem, én is ezt az egész evangéliumot akarom s főgondom, hogy itt éljem át a krisztusi mennyországot. Mily kegyelem nekem Krisztus, ki ebbe bevezet. Nyomait szemlélem, csodálom, csókolom és követem.

Új, romlatlan embertípus.

Elközelgetett az Istenországa a szeplőtelen Szűzben. Az advent homályában áll a szent Szűz, ködéből, mintha az emberiség összes századainak köde volna az, felénk ragyog alakja s hirdeti, hogy milyen volt az ősi, az Isten kezeiből kikerült s milyen az elesett, a saját maga akaratjára hagyott ember.

a) Az Isten gondolatai szerint való embernek Isten világosságában kellett volna járnia, melyet kinyilatkoztatásában árasztott rá. Ő fényt gyújtott neki; tanította; közlekedett vele s szellemében nevelte őt. Az Isten világosságában járó s az ő szellemét élvező ember; ez az Isten első gondolata az emberről. — Ezzel szemben áll a kevély ember, ki az ördögre hallgat: «lesztek mint az Istenek, látók». S ugy-e látunk? igen, látunk sötétséget, látunk problémákat. Egész tudásunk, hogy házat építünk testünknek; de nem nyugtathatjuk meg lelkünket; látásunk kín; meredés az éjbe! «Átkozott legyen —

kiált föl Gratry — a terméketlen tudás, mely szeretni s boldogítani nem tud». Uram, a te világosságodat iszom; lelkem hozzád hasonul először is az által, hogy világnézetemet hitből veszem.

b) Embert akart az Úr, kin az ő szépsége, a lelkiség, a romlatlanság tükröződjék; kin ne a szenvedély uralkodjék s a Kain-jegy ne sötétüljön. Embert, kiben a jó győz s uralkodik az állat fölött az emberi méltóság. Hozzá ragaszkodó, szép Istengyermeket akart, a fegyelem s az erkölcsi harmónia szépségében. — Ezzel szemben áll az állati, testi szenvedélyek hatalma alatt nyögő ember, aki úr akart lenni s szolga lett önházában. Meleg vért adott neki az Úr, mely kiépítse testét s rózsát fakasszon arcán; aszszonyt adott melléje, kihez tiszta, nemes szerelemben simulhatott s új paradicsomot alkothatott volna magának. De ime mi lett a meleg vérből, az arc rózsáiból, a nemes szeretetből? fertő, orgia, pusztító tűz. Vissza, vissza az Istengyermek tipusához, akiben megdicsőült a szép, a nemes természet is. — A természetet az erény fegyelmében nevelem és élvezem.

c) Az Isten embert akart, ki hozzá simuljon s kinek Ő legyen ura és Istene.

Embert akart, ki nála lakjék, nála otthon legyen. Embert, ki szeretetben tisztelje testvéreit s az Isten családját alkossa meg velük a földön. Bizó, istenfélő, szerető gyermeket akart. — Ezzel szemben az ember istenítette önmagát. Elszakadt az Urtól s a bűn útjain a független természet erejében akarta fölépíteni trónját. S a trón fölemelkedett, Caezárok, Fáraók ültek rajta; a hatalomból nyűg lett s az ember lett igavonó barma. Hol vagy Ádám? Hol vagytok páriák, helóták, rabszolgák, szegények, szenvedők s ti is kulturemberek, boulevardokat építő, villámon járó «istenek», ti szegény, szánalomraméltó istenek? Láncra vagytok verve s nem májatokat, de sziveteket szaggatja föl a végtelen elégedetlen héjája.

Ah Uram, én olyan akarok lenni, amilyennek te gondoltál, nem pedig amilyenné eltorzított a vak kevélység, féktelen érzékiség, állati önzés. Világosságodat szomjazom, szépségedre áhitozom, erődet akarom átélni. Át is élem fegyelemben s önmegtagadásban s átélvezem erkölcsi tisztaságban. Úr leszek, úrrá vérem, ösztönöm, romlásom fölött. S te szépségbe öltöztetsz s szeretetben magadhoz vonzasz, hogy legyen megint ember a földön az Isten szerető gondolatai szerint.

A szent Szűz egyénisége.

A szent Szűz Krisztus után Istennek első gondolata, a «primogenita» nagy hivatásának megfelelőleg, erőben, szépségben, az Istenanyát megillető nagy stilben van kialakítva. A szentírás csak azt mondja: «de qua natus est Jesus», vagyis ez az asszony oly nagy, oly mély, oly fölényes és kegyelmes, hogy anyja lehetett, Istenanya, ki az igét vágyódó, ünneplő lélekkel fogadta, keblébe zárta, vele vérét megosztotta, őt tejével táplálta, lágyságával, gyengédségével, szeretetével kielégítette. Várta s ajtót nyitott a jövevény Istennek s kezének mirrhás illatával elbájolta őt. Aki Istent fogan és hord 9 hónapig szive alatt és csitít édes tejjel keblén: annak a lelki nagyság s mélység isteni igényeit kell kielégítenie. Az ilyen lélek létet, életet, tudást, művészetet, szellemi világot meghaladó fölényes nagyságban s méltóságban lép elénk. Mons super montes,

lelki világa pedig a mélység s bensőség titokzatosságában feslik ki s öntudatosan átélt érzésekben s elragadtatásokban adja ki energiáját.

E nagyságot jellemzi *a)* az Istenközelség. Minden lélek annyiban nagy és szép, amennyiben Istenhez közel áll s e közelségét érzi s élvezi. Senki sincs oly közel Istenhez először a test és vér kapcsán s azután ép ezért az érzület s a lelkület s isteni gondolat, érzés s elmélyedés révén, mint a sz. Szűz. Mózesnél közelebb, Illésnél s a viziós prófétáknál s az Istennel közlekedő szenteknél; oly közel van hozzá, mint saját gyermekéhez; azok dörgésben, villámlásban, ködben, füstben, szimbolumokban érintkeztek vele; míg ellenben a szent Szűz gyermekének gőgicsélésében, édes tekintetében, mosolygó arcában vette kinyilatkoztatásait.

b) Jellemzi őt a természetfölötti világgal való páratlan érintkezés. Amica Dei, sőt mater Dei. Az Isten benyomásait ő veszi legérzékenyebben, a lelke arra van teremtve; befolyásait ő nyeri legbőségesebben. Itt szivek ömlenek át egymásba. Ő az első szőlővesszeje annak a tőkének, — első virágos vesszeje a megtestesülés titokzatos gyökeré-

nek; azért az isteni szeretet és élet benne adja ki legigézetesebben erejét. Παντα ψυκῆς πληρη; minden lélekkel telt benne; azért érzi az ember; Deum patitur... Istent bír el!

c) Jellemzi páratlan hivatása. Amint vért és tejet szolgáltatott az Úrnak s szépségét, kellemét Jézus belőle vette s általa lett «speciosus inter filios hominum»; úgy a kereszténységnek is a szent Szűz kölcsönöz bájt, varázst, illatot. A betlehemi barlangnak ő a mécsese, a szent éjnek a legszebb csillaga, az ő fohásza a legédesb «gloria»; Názáreth nem lenne Jézus otthona, ha nincs az otthonnak édesanyja s angyala; a Golgotha nem volna oly csodálatosan megrendítő, ha Jézus a kereszt mellé nem ülteti a gyöngyvirágot, melyet elsőnek hint meg vérével s ezt a rózsát, mely odatapad s felfut a keresztfán s kinos érzésében kivirágzik. — A szent Szűz eszközli ki az első csodát, — ő járja az első keresztutat, — ő zárja szivébe egymaga a kiszenvedett Krisztusba s művébe lefektetett hitet, ő csókolja meg elsőnek az örök üdvösség vágyával, megnyugvásával Jézus sebeit; ő tartja egymaga az első feltámadás vigiliáját. Ő várta 33 év előtt egymaga az Igét a gyü-

mölcsoltó Boldogasszonynap éjjelén; ő fogadta egymaga Bethlehem karácsonyában; ő várta őt egymaga a föltámadás hajnalán; ő, csak ő. Una est dilecta, amica, speciosa mea!

E páratlanul fölséges léleknek részünkről lelkes és mély tisztelet jár. Elül jár az Isten angyala a szent Szűz köszöntésében, midőn mondja «Üdvözlégy Mária;» követi őt szent Erzsébet, aki a köszöntést szinte folytatja: «áldott vagy te az asszonyok között»; s a keresztény katholikus egyház, mely ezt a tiszteletet magától az elragadtatásban éneklő szent Szűztől mint szent kötelességet és parancsot vette: «Ime ezentúl boldognak mond engem minden nemzetség». — Mondjuk ily érzésekkel az Üdvözletet.

A szent Szűz pszihológiája.

Képünk nincs a szent Szűz lelkéről, de van néhány értékes, mindentmondó vonásunk, melyekből benső lelki világát összeállíthatjuk s magunk elé varázsolhatjuk.

a) Első jellege e bensőségnek az Istenben, a végtelenben, abban a fényes, mélységes, édes, erős, kifejezhetetlen lelkiségben való elmélyedés. A szentírás a szerető lélek viszonyát a jegyesnek jegyesével való egyesüléséhez hasonlítja. Egynek lenni vele, benne élni, őt élvezni... ez a szeretet kegyelme, vele jár az elmélyedés az Úrban, az ima élete, a bizalmas közlekedés édessége, a béke, a megnyugvás varázsa. A lélek tényleg jegyes lesz, virágzó, üde, lelkes, meleg, Istenhez simuló szellem lesz. A szent Szűznek Istenben való elmerülését jelzi a szent éj, midőn az Ige testté lőn és ő benne lakozék, a karácsonyéj s utána az istenanyai

elragadtatásnak negyvennapi öröme, az édes magánynak negyvennapi álma, melybe Isten ringatta s mondá: «nolite suscitare dilectam, donec ipsa velit». Azután jött Názáreth a szent Szűz imádkozó lelkének folytonos kontemplációjával, melynek napja a gyermek, a fiú, az ifjú Jézus arca; az igazság e napjának sugárzatát a szellemi világ tropusaiban, a názáreti magányban, a szent Szűz fogadta lelkébe s tőle nyilt ki varázstelljes szépségében s lett «speculum justitiae». Elragadtatással szemlélte, imádta s utánozta Jézusát; tőle tanultunk mindnyájan; szent Bernát, Katalin, szent Ferenc, Teréz, mindmind az ő nyomaiban járnak.

b) Második jellege érintetlensége; «integerrima virginitas», sértetlen tisztasága s ez érintetlenségben üdesége, ereje, lelkének virága. A mezők lilioma ezt a két tulajdonságát tünteti föl; romlatlanságát s eredeti szépségét. A «myrrha et casia», mit a zsoltár a szép lélekről emleget, eszünkbe juttatja egyszersmind az erőt s az erőnek szépségét. Szép lélek, tiszta, sértetlen lélek csak erős lélek lehet s az erős lélek örvendő lélek; koszorú van fején s ének hangzik ajkán. Azért az a Szűz, kinek homlokára tűzte Jézus a tisztaság csillagát s hajába fonta

a tündöklő sértetlenség liliomát, az énekelni is tud; a Magnificat az ő éneke.

c) Harmadik jellege nőisége, kelleme; e vonásokat az biztosítja, hogy van egy szerelmes gyermeke, egy s egyetlen. A boldog szeretet kedvessé s szeliddé tesz; a kellem, a gratia, a szelidség virága. Ahol Isten gyermekszemekből néz édesanyja szemeibe, ahol a Végtelen gyermekdadogásban szólal meg: ott az anya arca okvetlenül magán hordozza a legmélyebb boldogság s a legszebb kellem kinyomatát; édes lesz. Az egyház érzése ezt kitalálta; azért mondja; «illos tuos misericordes oculos...!»

d) Negyedik jellege igénytelensége s egyszerűsége. Az igénytelenség lelki szegénység s együgyűség lehet, származhatik tompultságból s érzéketlenségből s akkor ugyancsak nem erény s nem erő; de származhatik fölemelkedettségből, szellemi emancipációból, mely a végtelen értéknek, saját lelkének öntudatos nagyrabecsüléséből való. Elég vagyok magamnak, mert végtelen, isteni világot hordozok magamban, mást természetesen nem is igényelhetek. Érzem fölényemet anyagi lét s érzéki elhaló élet fölött s mivel magam alatt látom az egész világot, természetesen nem becsülhetem

többre magamnál, se nem igényelhetem valami nagyon. Annyit amennyit . . . A fának, a virágnak is annyi elég a földből, amennyi gyökerének való, azontúl nem igényel belőle többet, mert a napot keresi, feléje nyúlik, sugaraiban fürdik. A szent Szűz is, ez a napsugaras Istenanya, a földön élt, létének gyökere igényelt e földből maroknyit, de különben az Istenbe terjesztette ki lelkének minden ágát-bogát; igénytelen volt a világgal szemben, mert végtelen igényei voltak s azokat ki is elégítette. — Igénytelen leszek földi javak iránt, de annál nagyobb igényeket támasztok magammal szemben öntudatom világában.

e) Ötödik jellege áldozatos, hősies lelke. Fájdalom nélkül, szakadás és veszteség nélkül életet képzelni lehetetlen; kivált pedig annak kell áldozatra, a fájdalomra elkészülnie, ki istenanyai hivatással Krisztust kiséri útjain. Ez a hivatás maga is már mély, csendes, magábatért fájdalommal jár. A szentírás rámutat: a te lelkedet is általjárja a tőr; átszegezett lelked lesz. Mások Krisztus sebhelyeit testükben hordozzák, neked egy stigmád lesz; a szived lesz átszegezve. Aki szivedbe lát, az ezt a stigmát már az angyali köszöntés óta látja rajtad. S te ezzel

a sajgó sebbel jársz, s minél jobban szeretsz s minél édesebben szorítod szivedhez Jézust, annál jobban megérzed sebedet. A te szereteted van megsebezve; a megszentelt fájdalom átvonul életeden; ettől lesz lelked kimondhatlanul mély. — A szenvedés akkor mélyíti ki lelkemet, ha jellemet, türelmet, bizalmat, hitet növel bennem.

A szent Szűz arca.

«Ostende mihi faciem tuam», mutasd meg arcodat,... ez az én vágyam; szeretném jobban megismerni az Isten elsőszülött, «praedilecta» leányát. Lelkébe közvetlenül nem nézhetek, de mivel a lélek az Isten műve, az Isten műhelyében szeretném ellesni azokat a motivumokat, melyek a szent Szűz arculatát jellemzik.

Az első és fő motivum, mely a szent Szűz lelki faciesén elömlik s mely alapszínezetét és hangulatát adja

a) a teremtő Isten előszeretete iránta s következőleg teremtő alkotásában a többerő s a több-szépség. A Szűz eszméje az Úr lelkesülése; a lelkesülő, inspirált szeretet mindenütt tud remekelni; ha pedig ez a lelkesülés isteni, akkor istenileg remekel; ha végtelen vonzalom és édesség inspirálja, akkor remeklésén is a bájnak s szépségnek tavaszi, zsenge ihlete ömlik el. Itt ez vezet;

a szent Szűzről elmondhatni: «primitiae amoris et praedilectionis divinae», vagyis rajta pihen az isteni szeretetnek hajnali sugára; ő nemcsak az Úr hajléka, temploma... sokkal több: «sponsa ornata», menyegzős jegyese. Az a szeretet hat s alkot tehát itt, mellyel első szeretetét viszonozni tudó lelket alkot magának, amely szeretettől elragadtatva, a hozzátartozás végtelen boldogságával nyomósíthatja a «praedilecta»: Dominus possedit me... az Övé vagyok! «Porta clausa», zárt paradicsom kapuja a lelkem; csak Neki nyilik. «Hortus conclusus», az Isten pihenője a szivem; «Senki szigete» vagyok, senkié, azaz csak az övé. E mély lelkiségnek lágy szinei ömlenek el rajta, e szeretetnek finom motivumai rajzolódnak le alakján, melyeket a szentírás jelez, mikor mondja: «flos campi, lilium convallium, palma in Cades, rosa in Jericho», melyeket az áhitat mint egy ősi templom szerteszéjjel heverő díszleteit s ékítményeit kegyelettel egymáshoz rak és suttogja: aranyház, titkos értelmű rózsa, Dávid tornya, elefántcsont torony...

b) A remeklő vonások e lelken a «primogenita» kiváltságai. Hármat említek: 1. A szeplőtelen fogantatás... lelkének ez az

átlátszó, kristályos szépsége. A mélység kristályos szépségének mondanám. Lelke mély, de átlátszó, tündöklő mélység. 2. Az annunciatio, a megtestesülés hirüladása . . . lelkének ez az isteni ébersége az istenfeledett s elnyomorodott világban. Neki érzéke van a közeledő Isten iránt. «Virga vigilans» ... virágzó, elsőnek ébredő tavaszi ág. A Szentlélek e lélekre száll s ereje benne érvényesül. 3. A mennybefölvétel; a föltámadás erői Krisztus után a szent Szűzben ülik ünnepüket. Nincs művész, aki e vonásokat szerencsésen elénk varázsolja; de a lelkesülő áhitat oly képeket alkot a szent Szűzről, melyek mélységes tiszteletre és szeretetre gerjesztenek. Ily képét őrzöm szivem oltárán; őrzöm s tisztelem.

c) Jellemzi a «primogenita» lelkét, hogy eredeti szépség s hogy semmiben sem kópia. Nincs hozzá hasonló. Neki az üdv rendjében teljesen különálló helye van s ez az ő pszichologiájának páratlan bűbája. Valóban, az ő Istene az ő gyermeke! Ez páratlan «Credo». Az ő Megváltója nem vette le róla a bűn szennyét, hanem megakadályozta, hogy be ne szennyeztessék, tehát az ő megváltása páratlan megváltás! Az ő ünnepei kizárólag az övéi, összeha-

sonlítást sem tűrnek a mieinkkel. Mit mond a megtestesülés ünnepe neki, mit nekünk? Milyen az ő karácsonyéje, milyen a mienk? A mienk is édes, glóriás, evangéliumos; de milyen az övé? Milyen a keresztút s a kereszt neki s milyen nekünk? Hogy virraszt ő s hogy én a föltámadás éjjelében? Hogyan ünnepelte ő s hogyan én Krisztus kegyelmes bevonulásait a világba, a bethlehemi barlangból épúgy, mint a szentsír barlangjából? Ezeket ő élvezte, ő egymaga összehasonlíthatlanul! Akkor csak az ő lámpája égett, csak az ő Glóriája és Allelulája zengett, csak az ő pálmája lengett! Ez érzelmeknek anyja s forrása ő. «Mel et lac in labiis ejus», méz és tej csordul szivéből; érzelmein nevekedünk mi krisztusi lelkekké!

d) Ehhez képest valami mennyei derű ömlik el lényén, az Isten különös gondviselése, mely «scuto bonae voluntatis» szeretetének fényből s napsugárból szőtt pajzsával oltalmazza őt. Ő más klimának gyermeke; fölötte más csillagok járnak! Az elesett világ, még szentjeinek világa is, egy rombadőlt mennyország árnyékában állnak; felhős fölöttünk az ég; az ő ege derült. Az ő üdesége nem a letört virág szépsége.

Klima, fény, üdeség tekintetében neki különleges világa van. Amennyit el bir nyelni az Istenszeretet hevéből, amennyi napsugár kell a belefektetett energiáknak, annyit nyer. Benne a természet a maga meg nem szentségtelenített eredeti pompájában lép föl s kegyelmének mértékét a szentekéhez nem hasonlíthatni. Ezt a szép lelket különálló gondviselés vezeti s az isteni remeklés ez új paradicsomának külön oltalmazó cherubja, külön őrangyala van. Ki ne vágyódnék látni őt? ki ne kérné forrón: «ostende mihi faciem tuam!» mutasd meg nekem arcodat!

Az érintetlen szépség.

a) A Szűz a tökéletes ember, hol ész, szív, kedély a legteljesebb összhangban egyesül; az új ember, ki romlatlanságában szerencsésen kifejleszthette minden vonását. Belső világa s külseje is olyan, mint az a gyönyörűséges dóm, melynek minden vonala a legszédítőbb magasságban is hűen van kihúzva, — sehol rajzhiba, sehol zsugorodás rajta, tökéletes minden rózsája, ága-boga; az Isten gondolta, rajzolta, mintázta; — ő a királyleány, ő isteni szűz; — mint szivárványos angyalfej emelkedtél föl csillagaink közé, — tekinteted mint a csillagok rezgő fénye s aureolád zöldes, kékes, rubinos sugárzásban tündökölt. — Ó szép, szép lélek; nézd e nyomorult, szegény állatembert, a porba lökve és a sárban bukdácsolva, lehet-e még nagyobb romlása? szerelmében ráismersz a vadállatra, önzésében a zsarnokra; mosolyért vagy langyos kis élvezetért odaadja

Istenét. Ó, a te lelked az értelmi szépség, a szellemi fölény, a tudás s az itélet örvényes világa, — erősség méltóságos hatalomban, új Isten-tiszteletnek, imádásnak, szeretetnek forrása... az Isten végtelenül jobban szeret téged, mint az egész világot.

b) Ezt az isteni embert, a sz. Szűzet, vonta magához az Úr; tetszett neki, mert övé volt s lehajlott hozzája. Nem is lehetett ez másképp, hogy mikor kivirágzott az emberiség 4000 éves ágávéja, pompásan és tündöklően a mi kedves Szűzünkben, rászállt az erő, a bölcseség és szépség «Igéje», mint a méhecske és behatolt és szívta mézét s élvezte gyönyörű lelkét. Méhecske, mely csak virágot keres s mézet szív, lehetne-e azt neki rossz néven vennünk, hogy a tövisek közt szálldogálva, este a tiszta ágáve virágára ne szálljon?! Legyen szivem, édes Jézusom, a te virágod, szállj rám s szívd ki szeretetem mézét; — nem vagyok oly tündéri, oly fölséges lélek, — lelkemben nem emelkedik a szellemi királyság trónja, — szolga vagyok; nincs bennem nyoma a királyi vonásoknak; romok közt, az inkák romjai közt füstös lyukban lakom. Ó, szellemi fölség királyasszonya, tekints le reám!

Ha szegény vagyok is, de mosdatlan, rongyos nem leszek.

c) Ezt a szépséget élvezi a szent Szűz maga, élvezi s örvend rajta; érzi erejét és énekbe tör ki lelkének gazdagsága. Jól jellemzi ezt a Szeplőtelen Fogantatás misséjének bekezdése: «Gaudens gaudebo in Domino et exultabit anima mea!» Örvendezek, repes a szivem, mert látom magamat, látom, hogy választottja vagyok, páratlanul, egyetlenül szép menyasszonyi ruhában ... tamquam sponsa ornata...! Azért kitört szivemből a hála: «exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me!» Eltünt az ellenség győzelmi mámora, káröröme, nem kacag, zsákmány helyett fut csúfos vereséggel. Ó csendes, édes, erős, kedves Deborah ... győztél! Magnificatod az Isten hatalmának éneke, ki benned győzött! «Gloriose magnificatus est, equum et ascensorem ejus dejecit in mare....» Megdicsőült benned az Úr, a lovast lovastul a tengerbe dobta.

A szeplőtelen szív e bensőséges öröme, az értelmes teremtés e legragyogóbb glóriája az a tiszta sugár, mely Istenre verődik vissza.

Páratlan lélek.

Csak egy van, aki páratlan és szeplőtelen s kiben romlás nincsen. a) A többi mind megszentségtelenített lélek, — nem kertek, de kiégetett hegyoldalak, — nem források, de mocsarak, — nem csillagok, hanem sötét barlangok. Vedd sorba az emberiség leányait, némelyek mélyen lenn állnak, lealacsonyítva, megszeplősítve, mint a bűnnek leányai; mások jobb utakon járnak, de sok gyarlósággal; ilyenek a törekvőbb lelkek sorai; — vannak, kik nagy hivatással birnak, mint Ágnes, limai Rózsa, szienai Katalin; de utóvégre is mind a bűnnek gyermekei, — s ki tudja, hová kerülne egy limai Rózsa, ha szivének örökölt hajlamait követve, Peru leányai közé vegyül s a világi öröm kelyheit szürcsöli s nem koronázhatta-e magát Ágnes és Caecilia is a kicsapongó Róma koszorúival, ha a test hajlamait követi? Ó, mennyi rántotta le önmaga

koszorúját, — hány vesztette el koronáját s aki előbb szent s jó volt, mint az angyal, nemtelen és kitaposott lett, mint a boltok küszöbe. A szent Szűz pedig szeplőtelen, vagyis kezdet óta az Isten szeretetének csókja van rajta.

b) De nemcsak a szeretet alkotása a bold. szűz Mária, hanem az Isten méltóságának fénye, fölsége nyer benne kifejezést. Az Isteni fölségnek méltósága kívánta, hogy legalább trónját föl ne dúlja a tévely s hogy királyi székére ne üljön a bitorló; mert hol volna akkor az Isten uralma, ha még fellegvárából is kiszorulna, — hol volna az Isten királysága a lelkek fölött, ha minden lélekben tábort ütött volna a gonosz? S tényleg volt még hely az Isten számára; a «bölcseség széke» nem volt földúlva; — oda szállhatott az Úr — s onnan kiindult. Őt tartotta meg magának a régi isteni tetemtésből, — mint ahogy a száműzött király tartana föl magának egyetlen virágos szigetet birodalmából. Elromlottunk; mert «szövetségre léptünk a halállal és a pokollal kötést tettünk... a hazugságot tettük reménységünkké és a csalárdság ad menedéket. Azért ezeket mondja az Úr: Ime, én követ teszek le Sion alapjába». (Iz. 28,

15, 16.) Isten az Úr s a szent Szűz az ő menedékköve, az ő trónja. Az Úr leszorult a természetben, de itt megóvta helyét és uralmát. A többi lélek mohos, szaggatott sziklája Moria hegyének, de a hegy temploma a szent Szűz.

c) S Isten e királyi székből indult ki országlani s uralkodni. A szeplőtelen fogantatás az Isten uralmának erős vára; — az elesett, elbukott lelkeknek rajta kell fölélediök, azt a kegyelemből való tisztaságot kell magukba szívniok, melyet a szent Szűz bír; — csak a kegyelem fejezi ki az Isten méltóságát és fölségét; a lelkeket, kikben kegyelem nincs, halál, romlás pusztítja. Így a szeplőtelen fogantatás nagy jel, — az Isten hatalmának s uralmának jele. Isten fölemeli azt, akit akar s akit felemel, az nem önmagában, hanem Benne áll. Kegyelemre van szükségünk s azt önerőnkből el nem érjük s meg nem teremthetjük, azt az Isten adja. Az egész Magnificat cseng a szeplőtelen fogantatásban, az Isten hatalmának hymnusa s az ember alázatának éneke. «Magnificat anima mea Dominum, quia respexit humilitatem ancillae suae!»

Hogy szereti Isten a szent Szüzet?

a) Szereti azzal a kiáradással, mellyel minden gondolatát, kegyelmét, szándékát benne életté váltotta. Örvényt nyitott szivében, a bensőség mélységeit; édes, kedves, izzó szeretetet gyujtott lelkében, hogy ez a szeplőtelen szív tudja őt viszont szeretni igazán. Neki adta legnagyobb ajándékait: a szeplőtelen fogantatást, a szüzesség páratlanságát, az Istenanyaság méltóságát. Ez szeretetének mindmegannyi új meg új árama! «Abyssus abyssum invocat»...

Finommá, lelkivé tette ezt a lelket, hogy megkivánhassa s gyönyörködjék rajta. «Concupivit rex speciem tuam». — Érzem, hogy Isten nagyon szeret, ha nagyon tisztaszivű vagyok.

b) Istennek öröme van a szent Szűzön. Öröme az a mély, csendes öröm, melyet az írás «laetitia», — «deliciae»-nek nevez.

A szent Szűz lelke Isten gyönyörűségének kertje, paradeisos. Ez az öröm mint dagadó folyam hömpölygött át lelkén «fluminis impetus laetificat civitatem Dei». Ez az öröme kifogyhatatlan. Öröm örömöt vált ki benne, ha Istenre gondol: gaudens gaudebo! Örül az Úrnak.

A tiszta lélek örvendhet a sok győzelmen, melyet Isten kegyelme vív ki benne. Mily felséges, nemes öröm ez!

c) Isten dicsősége a szent Szűz lelke. A művész koszorúja az ő műve; az apostolnak koszorúja s dicsősége az ő tanítványa. — Isten legnagyobb dicsősége a teremtés s a kegyelem világában Jézus lelke után a szent Szűz virágos lelke. Ezt lefoglalta s lekötötte magának s róla mondhatja: dicsőségemet másnak nem adom. Érte teremtette első sorban a világot, érte testesült meg s szerezte az Oltáriszentséget. Ezt csak az érti, ki meg nem ütközik szent Terézia kijelentéseiben Jézus szaván: «Ha nem teremtettem volna meg a világot, érted teremteném meg, Terézia!»

Tiszteljük e mélységeket, elvesznek bennük gondolataink pityókvei.

Immaculata.

a) Lélek az Isten; puha, gazdag, fényes, erős, mély élet! a lelkiség s a tökély óceánja; s mint ilyen, magához való, gazdag, lelki lelket alkotott anyjában. Akarta, hogy övé legyen, hogy értse és szenvedéllyel szeresse őt. Azért tehát bűntelen s szeplőtelen szépséggé teremtette. Kincse és galambja: «elegantissima anima!» Lehet másokon szebb ruha, drágább kő, fehérlőbb gyöngy, de szépség ehhez fogható nincs. Ez a szépség a lelkiség; negativ tekintetben távol van tőle minden, ami elszegényít, elnyomorít lelket s ezt jelezzük azzal, hogy «bűntelen»; de ez csak fényes árnyéka a gazdag valóságnak, csak pereme az örvénynek; pozitiv értelemben a bűntelenség az élet, a lélek tartalmára mutat, az egészséges, napsugaras, virágzó, isteni lelkületre, mely tükrözik arcán, kivillan szeméből, fölépül alakjában; mint ara-

nyos fény veszi körül fejét s mint frisseség, báj és kellem zománcozza egyéniségét. Ó, szent Szűz, «lapis electus, pretiosus»; szépségedbe, mint keretbe foglalta magát a megtestesült Isten! Én is nemcsak bűntelen, hanem pozitive erényes akarok lenni.

b) Gazdag az élete! Kimondhatatlan életenergiával telíti az Isten a természetet is; dagasztja, feszíti a levelek erezetét, szövi, festi virágszirmaikat. Hogy van az mind kidolgozva, kiszinezve, kipettyezve! A bold. Szűz lelke ily finom, érzékeny, érzelmes, exstatikus lélek. Teste, idegei, vére, lelke belenyúlnak az Isten végtelen életébe; egész lénye tapogató szervvé vált az Isten életének s szerelmének megközelítésére... az Annunciatio éjében, a Bethlehemi szent éjben, Egyptom csillagos s a puszta magányos éjjeleiben! De nem hogy révedező, világfájdalmas s a nagy benyomások alatt szenvedő lélek lett volna, szó sincs róla, hanem az isteni gondolatok s a benyomások erőteljes életét élte; mély, fölséges érzések emelték. Vele nem kelhet versenyre az erőt s a szépséget illetőleg semmiféle műveltség, mint ahogy az ősvilág pálmáival nem kelhetnek versenyre a lég- és vízfűtéssel nevelt harasztok s a sas vijjogó föl-

nyilalásával a gázzal megtöltött léghajók! Sértetlen, fölényes, lendületes élet az ő hozománya! Ó, csak enervált, elgyöngült ember ne legyek! A bűn, az érzékies, puha élet töri a friss, az illatos lelket, elhervasztja fakadását.

c) Az ő kegyelmi állapota is más, mint a mienk. Az ő kegyelme az el nem esett lélek kegyelme! Az ő kedélyvilága kristályos, mély folyam, melyet fény és meleg jár át. Homlokán nem sötétlik az állatjegy árnyéka; ajkain az ártatlan szépség ömlik el; a lélek tüze és szemérme festi arcát: «Verecundia lampas pudicae mentis, virtutis sedes, virtutum primitiae; rubor ipse genarum, quem forte invenerit pudor, quantum gratiae et decoris suffuso afferre vultui solet». (Bernard. in Cant. 86.) Vagyis: a lélek szemérmes szépsége ömlik el rajta; pírja is, mint a virág kelleme és bája. — A mi szivünk ezzel szemben a vulkán szenvedélyes, tüzes s füstös kráterja; vérünk gyakran tüzet fog s lelkünket elhervasztja. Tisztátlan képek, vágyak kisértetekké lesznek; járnak bennünk, mintha otthon volnának; levernek, megaláznak. — Nyomódjék ezzel szemben lelkünkbe a szent Szűz tiszta alakja; mosolyogjon felénk biztató,

virágos, szép arca; leheljen ránk erőteljes lelkiséget, hogy az érzéki embert az ő gondolatai szerint idomíthassuk. Ne csüggedjünk; nálunk a lelki szépség «manufactur», hosszú, lelkes munkánk terméke.

Nagy jel az égen.

«És nagy jel tűnék fel az égen: Egy asszony, kinek öltözete vala a nap, lábai alatt a hold és fején tizenkét csillagú korona.» (Jel. 12, 1.)

a) A nagy jel a mi egünkön, ott, ahol a mi csillagaink járnak s ahová reményeink irányulnak üdvözülésünk perspektiváiban... az asszony. A régi asszony a földön szintén jel volt, a bukás, a romlás szimboluma; szépsége elhervadt. Vele szemben áll az égi jel, a «mulier in coelo». Mint ahogy van új, égi ember, «coelestis homo», úgy van mennyei asszony. Ennek az embernek kezére s ennek az asszonynak szivére bízta Isten az emberiség javait. Föllépteti itt ismét a két elemet: az erőt és a kellemet, — a Victor Rex-t s a Regina Dominá-t s új világ, új nemzedék, új törekvés sarjad nyomukban.

b) Ez a mennyei asszony szépségbe öltözött; a napsugár az ő kendője; ami fény,

szín, vonal, rajz kerül ki a napsugárból virágra, madártollakra, lepkeszárnyakra, alkonyizzásra, víztükrözésre, opálra, gyémántra, ebből van szőve kendője; benne pedig, szivében rejlik a tüzes, isteni élet melege. Minden napsugaras s királyi rajta: szépsége, termete, koszorúja, hatalma; úgy válik ki a létből, mint a csillagkoszorú az éjből. Ő anyja egyszersmind a királyi nemzedéknek s szellemüknek, a szép szeretetnek.

c) S ha e mennyei asszony szemeibe nézek, tekintetében az imádás, a hála, az alázat, a ragaszkodás bensőségét látom. Istenéhez, Urához, Fiához simul; lelke rajta függ, nyomaiban jár hűen. Mindig vele van, azért a romlás tőle mindig távol van. Éva kígyónyomokon hűtlenül járt. Szép életet s örömet keresett s mint tanácsadó rossz szelleme, végre is földhöz, sárhoz tapadt; a «mulier coelestis» másfelé jár. Az erős élet csak az, mely a földből, az időből, az érzékiből szellembe, lélekbe, erénybe öltözik. «Mein Sinn ist ganz Dir zugewandt, Mein Leben liegt in deiner Hand. Du form es gut, du form es recht, zu einem Kunstwerk schön und echt, Dass es hinauf zur Höhe weise, Und selig seinen Schöpfer preise».

«Lábai alatt a hold.»

a) Nagyságából folyik, hogy a világ hiúságát tapossa s az igaz, szép, tartalmas élet útjaira vezet. A világélet üres, a külsőbe kiárasztott lélek hiú. Hiába festi bájos ecsettel jövőjét; mikor jelen lesz belőle, azt mondja róla: érdemes ezért élni? Ez a csendes ház zárja-e le nagyratörő reményeimet? Ez az egyhangúság s megpróbáltság legyen bilincsem és végzetem? Elfogy lelkesülésem s űrt érzek szivemben! Ki tud e lapos világba, ez üres életbe oly lelket állítani, mely elénekelje: ime, ezentúl boldognak mondanak a nemzedékek? Hogy lesz az ács feleségéből, a názáreti ház szerény lakójából nagy jel? Mikor kötötte a Szűz koszorúját, mikor szőtte napsugárból ruháját? Mikor bűvölte meg az angyalvilágot, hogy az égből a földre szálljanak le nézni, csodálni? Nem csodadolgokkal végezte ezt, hanem

b) tiszta szívvel; szívvel, melyben Isten lakik. Ez a nagyság első titka s föltétele: «Est Deus in nobis». Emberi nyelven akkor is ács feleségének hívták, isteni nyelven azonban *istenineḱ* kellett hivatnia; ház, ruha, munka nem változtat ezen. Isteni érzés, isteni öntudat, isteni közelség édes vigasza töltötte el. — Az isteni élet első sorban is az érzületen fordul meg s azt minden állásban s minden helyen ápolhatjuk magunkban.

c) Isteni munkát végzett. Nem remekműveket a technikában, művészetben, hanem az erkölcsben, a szellemi világban. Isteni motivumokat dolgozott ki: szeretetet, hűséget, türelmet, áldozatot, kiméletet, előzékenységet, alázatot, engedelmességet. «Ein reines Herz und treuer Sinn macht eine Magd zur Königin.»

d) S azt élvezte. Érezte, hogy gazdag, mélységes élete van, telve örökkévalósággal s végtelenséggel; a külvilág csak szimbolumok lánca volt neki, melyek titokzatos világot, a szellemit takarják; az ő érintésére ez a mély, szellemi világ mindenütt áttört; lélek és szellem lett neki minden. Mint aki selyempapirba göngyöl gyöngyöt, vagy mezitláb s fájós kézzel visz koronát:

úgy a szent Szűz végtelen kincseket birt az élet igénytelenségében. A lélek gyengédsége, mély érzelme, kelleme és szépsége környezte.

Győzelmes ideál.

A nagy jel az égen az asszony. a) Mily fölséges nap ez, az Immaculata napja. Mennyi lendület, mily páthosz lüktet ez örömben, mily édes és lelkes ünnep! Amit citerák és hárfák zengtek, misztikusok sejtettek, próféták hirdettek *a győzedelmes jóról*, a szeplőtelen győzelmes szépségről, az itt megvalósult. Ez az optimizmus s a pulcherizmus ünnepe. A rossz s a romlás fölött eljön az asszony, még pedig a kegyelmes, a szeplőtelen asszony. Sötét képet nyujt a világ a baj s nyomor miatt, de a kinyilatkoztatás még sötétebb szinekben mutatja be azt; szerinte a koronás hatalom, mely az ég csillagainak harmadrészét lesöpri s pusztítja a világot, kiterjeszti föléje a «peccatum et mors» denevér-szárnyait s ettől minden fej fáradt lesz s elsorvad minden szív; romba dől a kegyelem világa s a romok közt kígyó kúszik, az ősi kígyó s a

«progenies viperarum» lakik; végre azután üde, friss jelenség tünik föl, egy leányarc... egy madonnafej. A bukott világnak első biztató látomása, első hitvallása, első oltárképe, az ördög fejét taposó asszony. Az ősvallás, az ősremény szimboluma tehát «ha isa», az asszony! Róla álmodott, énekelt, az ő képét szőtte ki a prófétai remény... s most is énekli: «vita, dulcedo et spes nostra, élet, édesség, reménység!»

b) Isten kellett nekünk. Nyomorúságunkat csak ő szüntetheti meg; vágyainkat s örök reményeinket csak reá bizhattuk; megváltásunkat bűntől s haláltól csak az ő karja eszközölhette. Különös, hogy mikor Istent keresek, asszonyt találok; a kinyilatkoztatás a várvavárt erőt, az édes jó, a biztató kegyelmet az ő képében mutatja be. Aki sátánt tapos, annak édes anyai keble van, aki letöri a pokol hatalmát, annak anyai teje van; ah, hallgassatok el citerák, némuljatok el próféták, itt az Isten a költő, a szerető, a teremtő. Isten mindig jó, az üdvözítő, a győzelmes. De hogy mélységesebb és teljesebb legyen győzelme, erejét édes anyaságba, fölséges szűzies szépségbe öltöztette, ez ragad el engem. Ez a művészete az üdvözítő hatalomnak. Min-

denki végre is a szépség ideálja alá vonul; ott pihen meg. Mi végleg megpihenünk a szent Szűz lábainál, az érintetlenség, benső ség, a tűz, az ihlet eszményénél!

Az «új Éva» nyomában.

A szeplőtelen fogantatás kihatásai. a) A szent Szűz e kiváltságán épül föl a mi gyermekded, kegyeletes lelkületünk iránta. Bár a sz. Szűz mint lelkünk anyja, anyasága fájdalmait a kereszt alatt szenvedte el, de hivatása a szeplőtelen fogantatásban kezdődik. Mint új Éva, mint az élet anyja itt ragyog felénk. Ha a vérét nem is osztjuk, osszuk mindenesetre lelkületét; de azt sem kapjuk készen, azt ki kell dolgoznunk érzéseink tisztázásában. — Fohászkodjunk sokszor: tiszta szivet teremts belém Uram!

b) A sz. Szűz szeplőtelen fölsége öntudatunkra hozza a mi szeplős nyomorúságunkat. A hegyek lábánál érezzük kicsiségünket; de magaslataik provokálnak; a tenger mondja; evezz a mélybe; a hegyek mondják: jöjj föl. Ne panaszkodjál; galambszárnyaid lesznek imádban s evező csapásod lesz önmegtagadásod gyakorlásában. Légy ruganyos testben s lélekben.

c) Ugyancsak megtanuljuk nagyrabecsülni a kegyelmet. Kegyelem által lett ő naggyá. E kegyelemben gondozta az Urat, gondosan gondozta; lelke csupa érzék. Érzék kell nekem is; finomodnom kell; diszkrétnek kell lennem önmagammal, hajlamaimmal és szemérmemmel szemben; szemmel kell kísérnem lelkiismeretem följajdulásait, nemcsak abban, hogy ez vagy az bűn, hanem abban is, hogy mi vezet a bűnre. — Az ilyen finomság biztosítja a kegyelmet; érzékem lesz az Isten illetései iránt.

Gyümölcsoltó Boldogasszony.

«*A hatodik hónapban pedig küldeték Gábriel angyal az Istentől Galileának városába, melynek neve Názáret.*» (Luk. 1, 26.)

a) A megtestesülés titka a sz. Szűz ünnepe, anyaságának s fölmagasztaltatásának nagy napja; márc. 25. és dec. 25. két nap, melyet az anyai elragadtatásnak kilenc édes hónapja választ el egymástól, de a karácsonyi örömnek, glóriának és paxnak kulcsa mégis csak márc. 25. A bethlehemi angyalseregnek előőrseül az arkangyal jelenik meg itt; a Glória in excelsis helyett az Ave Maria csendül meg; az evangélium, a nagy örömhir helyett a titkos valóság, a «verbum caro factum», ez a legtitokzatosabb s legédesebb «factum» szólal meg néma hymnusokban, melyek csak az arkangyalnak s a sz. Szűznek zenéje. Ime a szent tavaszi éj; éj, telve zsongással s epedő vággyal s isteni termékenységgel! Szent

éj, néma éj, tavaszi éj..., mikor az ég megnyilt, hogy a legszebben megnyilt szűzi lélekbe szálljon le! Sz. Szűz, hogy tiszteljelek? «quibus te laudibus efferam, nescio», nincs szavam, gondolataimat elsöpri az isteni, szenvedélyes élet szentéjjeli árja. Ó hogy szeretlek «dulcis et cara, mollis et fortis, opaca et clara anima! Dilectione rapta, laetitia et passione inenarrabili circumfusa. Tu carmen et psalmus, tu melodia et hymnus. Te audio, cum aspicio: te fruor, cum intueor, Dulcis et sonora laetitia!»

b) Mily fölséges s ragyogó szinben mutatja be ez a titok a szent Szüzet. Jön az Úr s leereszkedésének korszakos lépcsőin ott áll ő egyedül, hogy fogadja s vegye az Urat. Az Istennel egyesült lelkeknek legtökéletesebb mintaképe, a názárethi leány! Hogy hogyan karol át az Isten szeretete exstatikus lelkeket, azt rajta csodáljuk; az «Isten velünk» s az «Isten köztünk» páratlanul megvalósult benne; édes anyja lett. Ezt az anyát üdvözli az ünnep magyar neve, mikor kedves hasonlattal élve «gyümölcsoltó Boldogasszonynak» hivja; itt is oltás történt; az oltóág az Isten fia; beoltotta magát a szent Szűzbe s általa az emberiségbe; három kegyelmi

tényben összefoglalja e nap jelentőségét, melyekért hálát adunk, melyeket élvezünk.

c) Önmagát oltotta először a szent Szűzbe kegyelme által. Minden ember vadonc, bűnös, férges hajtása az ezredéves gyökérnek; de a szent Szűz az Úr kegyelméből nem bűnös, férges hajtás, hanem «virga vigilans», az a lélek, mely mikor ébredt, mindjárt virágos volt. — A szent Szűz eredeti bűn nélkül lévén, mint nemes természet jelent meg a földön, homlokán a szeplőtelen lélek méltósága, arcán az Isten leányának szemérme, ajkain a kegyelem szépsége s mihelyt ily lélek megjelent e földön, mihelyt megnyilt az Isten régi gyönyörűségének ez új paradicsoma, lejött az Úr s miköztünk lakozott! Ime az Isten közeledésének titka; hozzám is ez utakon jön; a tiszta, nemes, szeplőtelen érzés útjain. Ez utakat készítsem elő.

d) Minden annyiban szent, amennyiben Istené. — A legnagyobb szentség is Isten- és lélek-egyesülés; az Úr megkívánja a lelkeket a szeretet egységében. Ez egységét jelenti szent Katalin gyűrűje, melyet Krisztus húzott ujjára; ezt hirdeti assiszi szent Ferenc szeráfja, ki szerelmének sebeit, tehát hasonlóságát, vagyis önmagát nyomja

bele szent Ferencbe ; egységet akar az Úr, azt akarja, hogy egyek legyünk vele akaratban s érzésben. De a szent Szűzzel még szorosabb egységbe lépett: édes fia lett. Ó, mily egyesülés, mily harmonia, mily jegyesi ének ez! Ha a földön a szent áldozások kegyelmeit felgyülemlítenők, ha azt a sok meleg fohászt, azt az édes bensőséget, azt az illatos áhitatot, azt az elragadó elmélyedést mind egy lélekbe fektetnők: mily világ tárulna elénk; de mi ez mind a szent Szűznek e tavaszi megnyilásához képest, melyre az égnek himpora hullott! Ime az isteni élet fakadása! Fölhasználom e gondolatokat, hogy lelkesülésemben Istennel egyesüljek, akaratát imádjam s magamat hozzá idomítsam.

e) Beleoltotta magát úgy, hogy testével is közölte tisztaságát s az siettette a szent Szűz mennybe való fölvitelében testi halhatatlanságát is. Így lett a szent Szűz a legszebb, istenihletett teremtmény! Bele van oltva az örök tavasz szépsége! — Belénk is oltja magát Krisztus testének s lelkének közlésében, a szent áldozásban. Tavaszi nyiladozásoknak, márciusi éledezéseknek kell azoknak a szent áldozásoknak lenniök s a szent Szűz lelkes szépségét s anyaságának

bensőségét visszatükröztetniök. A nicaeai zsinat a szent áldozást «symbolum resurrectionis»-nek nevezte; szent Ignác «pharmacum immortalitatis»-nak; szent Irén nem érti, hogy vannak, kik tagadják a föltámadást, jóllehet elismerik, hogy Krisztust vesszük magunkhoz. Ó ne kételkedjünk! Az élet van belénk oltva; az élet kihajt mindenen! Tavaszodik. Isten van otthon a földön! «Sub umbra illius», a legszebb pálma árnyékában! Szép a Szűz, mint a sudárpálma, «sicut palma exaltata». Isten bennünk is van; éljük át.

Istentestvéri méltóságom.

«*Küldeték... Istentől.*» (Luk. 1, 26.)

a) Isten akart édes anyától születni, hogy mindnyájunkkal közölje önmagát. — Az Ige emberré lévén, azt az emberi természetet, azt a páratlan, krisztusi lelket fölemelte magához... Anyától születvén, az édes szent Szüzet istenanyai méltóságra emelte... Közülünk való lévén, mindnyájunkat testvéreinek ismert el, *istentestvéri méltóságra emelt.* Mily dicsőség, mily öröm: Isten, Istenanya, Istentestvérek együtt! E vérből serkentünk, kunyhókból emelkedtünk ily méltóságra. Ezt is át kell élni s át kell élvezni.

b) Közénk ékelte magát anyja által; e kötelék nekünk szentség. «Nemde anyja s testvérei köztünk vannak?» mondjuk mi is. Akart atyai házzal, bölcsővel... akart szülőfölddel birni. A mi édes testvérünk. Menynyire kell hozzá hasonulnunk! Mily hasonlóság Jézus s édes anyja közt; nos és a

többi testvér, az annyira elütne? «Vetkőzzetek ki az ó emberből s öltözzetek amaz újba... Vegyétek magatokra az irgalom indulatát, a kegyességet, alázatot, szerénységet, béketűrést.» (Kolossz. 2, 9., 12.) Ezek Krisztus vonásai!

c) Leereszkedik örömmel s belép a házba sugárzó lélekkel az Isten angyala. Éjjel van; márc. 25-ének éjféle. A régi sabbat csendje, melyben hajdan Ádámmal érintkezett az Úr, tölti el a názáreti ház kis szobáját. — A szent Szűz Istenben elmerült, reng rajta, mint a lótuszvirág az oceán tükrén. Érezte ő e perc közeledését. Isten érintette szivét s fölemelte lelkét az exstasis magaslataira. S most belép az Isten angyala s tiszteletteljes szeretettel tekint királynéjára; látva feje fölött a szent Lélek szivárványos koszorúját s hódolattal köszönti: Üdvözlégy Mária! — Gyakoroljuk a szerénységet érzületben s föllépésünkben.

«Üdvözlégy malaszttal teljes.»

a) Éva a paradicsomban találkozik a sötét angyallal, a szent Szüzet szobájában keresi föl a világosság angyala. Az nem fél, ez óvatos és tartózkodó; ott a kigyó zörög, itt angyali szépség hódít mély tisztelettel. — Nézd a szent Szűznek áhitatba merült arcát, harmatos, csillogó szemét; tekints lelkének elzárt kertjébe; szebb «paradisus» az, mint ahol a kiváncsi Éva áll; az Isten gyermekének mélysége és szépsége a léleknek alázata, okossága, igénytelensége, együgyűsége. E kedves vonásokat kópiázom, mikor az örvendetes olvasót imádkozom, elmerülök beléjük s átviszem lelkembe.

b) «Ne félj Mária» ... mondja az angyal. Bizalmatlankodni jó, mert sokféle szellem jár ki-be az ember lelkében s jónak látszik, a mi rossz s természetesnek, ami bűn, mert egyoldalúan nézzük, szuggesztiók alatt állunk. De mikor alázatos és erős vagy,

akkor ne félj, hogy csalódol. Ez a lelkület kizárja a kaprict, a szeszélyt, az erőszakos, ösztönös lelket; ugyancsak kizárja a félelmet. Az Isten angyalával szemben légy bizalmas, mint Jákob; a sötétségével szemben bizalmatlan, mint Jób. Alázódjunk meg úgy bűnösségünk s gyarlóságunk fölött, hogy az Isten segélyére való tekintetből ugyanakkor bátrabbak, lelkesebbek legyünk. Ami az embert élettelenné s gyávává teszi, az nem az Isten szelleme.

c) «*Kegyelmet találtál az Úrnál.*» Tetszettél neki; ő teremtett úgy, hogy megnyugodhassék benned s te élvezd e mennyországot. Nem lépsz ki belőle soha. — Nekem keresnem kell ez elásott kincset; sokszor kerülő utakon jutok el csak ismeretére; — akkor fogom föl, hogy mily jó, mily édes, mikor hiányát érzem. Szeress Uram engem is; add, hogy megtaláljalak téged. Szeress úgy, hogy ne oltsa ki hideg lelkem szeretetedet. Szeress és vonzz hathatósan.

Istennek anyja.

«*Ime fogansz és fiat szülsz... ez nagy leszen.*» (Luk. 1, 31.)

a) Ez nagy leszen... Megváltó leszen; rajta élednek a népek; királya lesz a világoknak, s ez a nagy a tied lesz; kimondhatatlanul! Te e nagyságnak s hatalomnak hierarchiájába tartozol, — lelked a végtelenség szakadékainak búgó galambja,— te hivod őt s ő meghallgat s kebled lesz frigyszekrénye. Benned lesz, tied lesz; azután belőled kilép, hogy mindnyájunké legyen. Mit érzesz te tiszta, illatos, mély, alázatos lélek? Örülsz ugy-e «primogenita»? S mi vagy nekünk te, te, az üdv forrása? Megváltónk arcod szépségét hordja magán, hangjában ráismerünk akcentusodra. Mennyire be vagy szőve üdvünkbe s reményeinkbe! Test és vér a szövetünk, egy vég. A te lelked, a te kegyelmed, a te édességed van érzéseinkbe belekeverve; nekünk

a köd is világos, a felhő is fényes, az éj is csillagos a te nevedtől, a te «irgalmas szemeidtől».

b) «Miképen leszen ez, holott férfiút nem ismerek?» Elolvad a szived édes szeretettől Istened iránt, kinek átadtad magadat s ép ez átadás iránt tudakozódol. — A szűzies szeretet kérdezi, hogy más szeretetnek útjaira küldi-e őt az Úr? Első megnyilatkozása a szent tisztaság lehelete. Ezt a virágot szövi bele elsőnek mennyasszonyi fátyolába; liliommal lép bele istenanyai hivatásába! Az istenanyai fölséget nem képzelheti szüzesség nélkül. Lám, mily ösztönöd van szent Szűz! Te született Istenanya vagy; első szavad elárulja hivatásodat. — Nagy lelki tisztaság kell minden hivatásra; magas erkölcsi nivón álljon minden élet, akár a leányé, akár a hitvesé!

c) »Mondá pedig Mária: Ime az Úr szolgáló leánya, legyen nekem a te igéd szerint.» «Fiat», «fiat», mondja a szent Szűz; visszhangja ez a teremtő «fiat»-nak; azután lehajtja szép fejét, mint a megtermékenyült virág, mint Istenanya. Jézus lelke, kivel az Istenség második személye egyesült, mély hatalmas lüktetéssel megkezdte a szent Szűz szive a tt az isteni életet, megkezdte

azt kisérletezés, tapogatódzás, tévedezés nélkül. S ez élet a szent Szűzbe zárkózott s az ő lelkére is kiáradt ; e templomát eltöltötte fénnyel s nem ködděl, eltöltötte örömmel, erővel ; ez volt a legfölségesebb templomszentelés. Meghitt bizalmasságba vonta ezt a legédesebb lelket, gondolatainak, terveinek, hivatásának közösségébe. Szűzies, leányos szemei előtt nyiltak meg a legmélyebb perspektivák! Ezt az életet sejteni élvezet, kifejezni művészet, utánozni boldogság. Azért mélyednek a Szűz lelkébe szentek s művészek s kiemelik belőle az ihlet s az elragadtatás karizmáit. De senki sem bir vele. Nem hiába halt el Michelangelo zsenije a Pietà kialakításában, mint egy fáradt villám az éteróceánban. Azért nem birta befejezni Tizian az ő utolsó művét, a fájdalmas anyát. Teologia, művészet, ihlet, géniusz tanít rá mélyen fölfogni a szent Szüzet.

Hiszek az Igében.

«*És az Ige testté lőn és miköztünk lakozék.*» (Ján. 1, 14.)

a) Credo. A hit a lélek teljes odaadását jelenti az isteni valóságba s annak üdvözítő tényeibe. Valóság és tény a hitnek alapja és gerince; a valóságon emelkedik föl hitem s száll fokról-fokra, mindig sziklatalajt érezve lábai alatt. Hitem nem ömlengés, nem érzelgés, nem szétfolyó, ködös hangulat, hanem a legnagyobb valóságról, Istenről s üdvözítő tényeiről való meggyőződés. Isten, Jézus, a szent Szűz, Bethlehem, Názáreth, Golgotha, Tábor, a boldogságok hegye, nagypéntek-este s husvétreggel, karácsonyi barlang és Olajfákhegye a mennybe menő Krisztussal, ez mind természetfölötti s ugyancsak történelmi valóság. «Dieser Glaube hat Wucht und Tiefe.» Tartalma végtelen, hatalma igazság; azért ad pokoli s mennyei erőt a földi életbe, s elkerüli a

bágyadtságot, a trivialitást, az unalmat; «Scio, cui credidi — mondja szent Pállal — et certus sum.» Isteni a meggyőződésem is, mely áll, mint az Isten hegyei.

Azért félre az olyan vallással, mely csak érzelem és hangulat, melynek nincs valósága s legjobb esetben olyan mint a zene, mely szétfolyik és elernyeszt. Hiszen a művészet is elgyengül s tönkremegy, ha csak hangulatokkal s szubjektiv érzelmekkel dolgozik, mint a modern művészet s nem inspirálja azt az örök szépség realitásába vetett hit; mennyivel inkább menne tönkre a vallás, mely szubjektiv érzéseket kultiválna, s ezzel illuzióknak hódolna. Ó Uram, te örök valóság; Jézus, te történeti Istenember, hitem erős, merev, sziklaszilárd. Komolyba veszem az evangéliumot, tisztelem, — meggyőződésteljesen ragaszkodom hozzá! Erősítsd Uram hitemet; hiszem, amit kinyilatkoztattál. Nem hangulatokkal, hanem értelmes, őszinte akarattal fogom át igazságaidat. Agyagból Alpesek nem épülnek s hangulatokból nem lesz erkölcs s jellem.

b) Credo. E sziklaalapon alakul lelkem egysége, jelleme, s életem következetessége, erényem. Két nélkülözhetetlen kelléke a

lelki nagyságnak és szentségnek. Egység kell a meggyőződésbe s az akaratba. Egyet kell hinni s egyet akarni s bár tudom, hogy mit mondott Renan, mit adott hozzá Strauss s mit vett el belőle Zola, de én nem akadok fönn e géniuszokon, kik oly termékenyek s mindig holtat szülnek. Hagyjátok a holtakat holtjaikat temetni, «mihi vivere Christus». Az evangéliumokból felém sugárzik Krisztus képe, a kritika nyárspolgári betübölcseségén átragyog az isteni fény és senkitől sem kérdezem, hogy a nap az égen nap-e vagy elektromos lámpa. Aki kapkod Krisztus s filozófok közt, az elgyengül eklekticizmusban; az élet emlőitől elszakad s a filozófiához, az emberi ész e gyönge leányához pártol, melynek nincs hivatása, hogy vérszegénységében erős nemzedékeknek anyja legyen. Az ilyen lélekben ész, fantázia, szív, kedély harcban áll egymással s nagy tehetségek is kiapadnak s elsorvadnak filozófiában s művészetben, sőt még politikában is egyaránt. Nincs fiziognomiájuk; árny és folt a világnézetük s rongy a kedélyük. Mély s kielégítő fölfogás nélkül szurrogatumokkal tartják lelküket; ezt a kosztot el nem birják soká. Mi kellene nekik? «Praevenisti eum in

benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite ejus coronam» (Ps. 20, 3.), az kellene, hogy lelkükbe öntsd a te édes, erős kegyelmedet, s fölemeld s megkoszorúzd fáradt fejüket. S részünkről az kell, hogy alázatos s jó szívvel forduljunk Feléd s a piaci lármából fölnézzünk góth tornyaidra; necsak a kövezetet koptassuk, hanem lépjünk be a dómba, mely a piacon áll; lépjünk be s menjünk föl az oltárig; ott boruljunk le s mondjuk a prófétával: vizet kerestem, mert szomjas voltam s elmentem a piszkos Nilushoz, onnan megint az Eufráthoz: kerestem lelkemnek szomját oltani tudománnyal, majd ismét a világ hatalmával s igézetével; de hiába; nekem az élet vizei kellenek s azokat te fakasztod szivemben. Azokból lesz üde, friss, eleven, virágos a lelkem. Egységes lesz, tehát erős s elszánt a meggyőződésében: «neked élek, neked halok, tied vagyok Uram», ez lesz imája. Egységes, tehát erős s elszánt lesz akaratának érvényesítésében. Az eszményi élet szolgálatába állítja bele az önmegtagadás teljes mértékét; az örök élet hite s féltett érdeke uralkodik majd mindenen s azt nem rövidíti meg semmivel a földön. Csak bűnt ne, csak bűnt ne... ez lesz vágya; erényt,

erőteljes életet... ez lesz buzdulása, s minden kisértettel szembe száll, ha a földi csábot s ingert az örökkévalósággal összeméri. «Quid hoc ad aeternitatem?» Szóba sem állok kisértéssel, ha lelkem bemocskolása fenyeget!

Jézus gazdag lelke.

«*És az ő teljességéből vettünk mi mindnyáian malasztot malasztért.*» (Ján. 1, 16.)

a) Jézus lelke a leggazdagabb lélek. Szentlélek és szeretet, kontempláció és exstasis, vágy és bizalom, öröm és pátosz, kín és élvezet tölti el. E léleknek van igazán világnézete, mely földet és eget s az egész világtörténelmi fejlődést harmonikusan egybefoglalja : látja az Isten terveit s a predesztináció örvényeit. Égbemeredő hegyei közt lakik a gondolatnak, párák s zúgó vízesések leheletétől harmatos magányaiban az elmélyedésnek. Benne az érzelmek óceánjai járnak, érez és szenved páratlanul. Ráborul mint hónapos köd az Alpesek mély völgyeire az Istenség misztériuma; karjaiba zárja az Úr e lelket s viszi... «ferebatur super faciem abyssi...» örvények fölött el. — Azután ismét fölemeli a magasba; alázatának mély völgyei elmaradnak alatta; az óceánok rengő

vízcsepekké zsugorodnak; fénylő gyöngyszemmé lesz a mélységben imbolygó «Terra» az a föld, mely e csodálatos lélek predesztinációjával van egybefűzve. Azért bármily magasra emelkedik is, de e föld hegyeiről, völgyeiről, zúgó erdőiről, fűszeres hegyoldalairól, olajos erdőszéleiről, áprilisi Tábor-hegyeiről meg nem feledkezik. Ó édes, édes Jézus!

b) A legérzelmesebb lélek. Az evangélium szépségeivel van telve, hisz' azok belőle szakadtak. Érzéke páratlan az isteni szépségnek mintázására. Elragadtatásokban él; a végtelennek nagysága megolvad lelkében s paraboláiban árad szét. Keze a csodák Istenének finom organuma; sziklákat kopogtat meg vele s éltető forrásokat fakaszt elszáradt pusztákban; mézet ad és balzsamot; énekelni tud s imádkozni. Látatlanul környezik angyalok s ő hallja éneküket. Szereti a pálmát s az olajfaágat s egyetlen bevonulásakor ezekkel legyezgetteti magát. Szereti az erdőt s az éjjeli olajfákat, az ezüstös holdsugár táncát a bársonyos, fehérlő leveleken s szereti a pusztát, a csendet, Jordánt s a lengő nádat, a hegyeket s Genezáreth tavának viharjait. Szereti a názárethi hegyi réteket; neki föld, tenger,

hegy, Tábor és olajfák mint a szövőszék rúdjai, azokra köti rá gondolatainak s érzelmeinek szálait s kiszövi képeit s szivének világát. Az ég neki nem ólmos, hanem megnyilik fölötte, lehajlik születésében, keresztségében s a Táboron. Bethlehem fölött van az első égnyiladozás, tavasz a mennyországban. Jézus szép lelkétől lett ez a tavasz... ó, hát ki kell virágoznunk.

c) Ez a lélek hódító lélek; meghódította Istent, «concupivit rex speciem tuam», megkívánta szépségét az Úr! Meghódította az eget, megnyitotta kapuit s utat tört hozzájuk, utat viharos, küzdelmes, de fölséges utat. Kifeszíti szárnyait, a «gemitus inenarrabiles», a vágyak szárnyait s szárnyainak csattogására ime a sasszárnyú s a galambos lelkek hosszú sora szegődik hozzá... Ó, hogy tündöklik ércszinű szárnyaik zománca s hogy törnek napkelet felé... haza. Ez Jézus gyönyörűsége, ha követjük s történtünk utána bizalommal. Megyünk, repülünk!

Jézus lelke a Szentlélek remekműve.

«*Mert a törvény Mózes által adatott; a malaszt s igazság Jézus Krisztus által lett.*» (Ján. 1, 17.)

Az isteni szeretet a legszebbet s legédesebbet Jézus lelkében teremtette. Ez az a mű, melyet le is foglalt magának egészen, mondván; enyém vagy lelkem, édes lelkem vagy, szeretlek s a lényeg egységében egyesülök veled. Kielégítem minden vágyaidat, fölkenlek, megkoronázlak. S ez irgalmas szándékait ki is vitte rajta s beállította a létbe Krisztus lelkét, imádásunk, elragadtatásunk karácsonyi vizióját. Tekintsünk e lélek mélységeibe.

a) Ennek a léleknek is első vágya a végtelen, isteni élet: «vitam petiit a te...» életet kért tőled s az Isten teljesítette e vágyát s beleöntötte Krisztus lelkébe a természetfölötti, örök élet boldogságát; fénybe,

az isteni lényeg szemléletébe teremtette bele. Ez az első lélek, mely látja az Istent; az első, kiben az örök élet vágya kezdet óta örömben váltódott ki s melyen az örök dicsőség sugara először gyulladt ki. Aki arcába néz, elragadtatással mondja: ó mily szép vagy elsőszülött testvérünk!

b) Kegyelmekkel koronázta meg e lelket; «posuit in capite ejus coronam», font neki koszorút; mécset adott kezébe, melynek olaja ki nem fogyott, mert «telve van kegyelemmel és igazsággal»; lelke éjjelnappal virrasztó, «látó» lélek volt. Talentumokkal látta el «secundum propriam virtutem», annyit nyert, amennyit elbirt; kiszórta e lélekre az örök igazság összes magvait s egy konkolyszem sem esett reá; örök tavaszba állította s a «flos campi», a buzavirág s a «lilium convallium», a liliom lett ösvényeinek útszéli virága. Benne élt az istenország összes paraboláinak pszichéje.

c) Képzelheted, hogy mily temperamentuma volt e léleknek s hogy mily fölséges s örvényes pszichologiát élt át. E lélekben váltódott ki az egész teremtés szeretete Isten iránt; ide csorgott le a szentségnek s kegyelmeknek méze, melyből mi mind-

nyáján részt nyertünk; átvonult rajta a Szentlélek úgy, hogy kiváltotta a legédesebb s a legillatosabb istentisztelet érzelmeit a szentirás szavai szerint: «perfla hortum meum et fluent aromata ejus», menj végig kertemen s ébreszd föl a virágok illatos sóhaját. Mennyire kell hát szeretnem s mily énekekkel kópiáznom Jézus lelkét; elmerülök az evangélium olvasásába, hadd szóljon hozzám, hogy lássam; «sprich, damit ich dich sehe».

Jézus első imádója.

Jézus első imádója a szent Szűz. Önmagában imádta őt. Senki sem volt méltó őt fogadni, csak a Szűz. «Innixus super dilectam.» Csak egy támasza volt: anyjának bűntelen szépsége. Tehát:

a) Fogadja a tiszta, a «purissima», ki Isten előtt több, mint a világ. A szám s a tömeg nem dönt. Az ő mélységes lelke a maga áttetsző kristályosságában a földön a legfőbb, az isteni érték. A többi nem isteni; tehát sötét és torz, semmiség. — A szívtisztulás útján közeledünk Isten felé. Higyjük azt, hogy mikor tisztábbak s nemesebbek leszünk érzéseinkben s akaratunkban, hogy akkor Istenhez közelebb jutunk.

b) Fogadja a legédesebb érzéssel, anyai szeretetével. Az legszebb virága, ez bája a természetnek. Ez tud édesen szólni! A leány s az anya kettős bensősége. Ez a lélek lüktet az imádásban, amellyel a Szűz

Jézus elé borul. Ez szeráfja a földnek, hogy feleljen az égi szeráfok énekeire. Szolgálója s anyja az Úrnak. — Gondoljunk szeretettel Istenre; soha hidegen, még bajainkban sem.

c) Ez imádásban, mellyel a Szűz imádja keblében Jézust, van az Istennek egyik nem lényeges, de édes öröme s bár ő öröktől fogva változatlanul mély életöröm, szivesen árasztja ki a szellemi világra e «jövevény»-örömét, mint új természetfölötti kiáradást. Ettől dagad szivünk, ettől melegszik lelkünk; ő, ki a rózsalevél finom erecskéit szét nem repeszti s beléjük fér egészen, ő lelkünkben is ujjong s énekel, mikor lelkesít, buzdít és vigasztal. Lelkünk ilyenkor az Isten örömének szerve. Ó vonulj belém örömeiddel, a tiszta szív, a szeretet, a jóság, az áldozat, a szépség örömeivel. Hadd reszkessen lelkem ezektől! — Tudsz-e örülni Istenben s műveiben?

Jézus lelke mintaképünk.

Jézus lelke a vallásos lélek mintaképe, mert

a) Religió annyit jelent, mint kötelék, kapcsolat *először is ember s Isten közt.* Hozzá füződünk, hozzá simulunk, átkaroljuk őt, a lét forrását, lelkünk atyját s törekvésünk célpontját. «Religion ist eine lebendige Gegenwart», eleven, átérzett jelenléte, velünk léte az Úrnak. Vallásos lélek az, aki az Isten közellétét és szeretetét átéli. Az ilyen lelken az Isten a fény; az ő gondolatai, az ő sugallatai az élet tengelyei. A hit emeli föl az élet nivóját s mindenestül belekapcsolja az örök élet perspektiváiba. Az ilyen lelkek látnak, lendülnek, vágyódnak, pihennek, küzdenek s ki nem fáradnak; motivumaikat a legmagasabb égből veszik. Lelkük telve van halhatatlansággal; végtelen kincseket látnak minden életnemben s élethivatásban, melyeket megszerezni vágynak. Ó Isten, lelkünk beléd van merítve,

lényegedbe vagyunk beleágyazva, mint a föld a nap vonzásába és fényébe; a kő nem tud e vonzásokról, e bűvös fényről; ne legyen lelkem, szivem is kő, mely kapcsolatait, melyek hozzád füznek, ne érezze. Add, hogy érezzem! Add, hogy vonzódjam hozzád, te forrása a fénynek, színnek, szépségnek. Add, hogy elnyeljem fénysugaraidat, te izzó nap, kinek csak árnyéka a mi ragyogó napunk. Nyisd meg lelki szemeimet, hogy lássalak mindenben s érezzelek szivemben s megnyugodjam benned.

b) Religió, kapcsolat két világ közt. A religió föltételez kétféle világot: egyet, melyet itt a térben s időben megtapasztalunk, a másikat ott, hol e korlátolt lét, e korlátolt észszerűség, e korlátolt élet a maga befejezettségét s teljességét birja. De ez a két világ nincs egymástól elszakítva, hanem egymásba tolva, egymáshoz kötve; az a másik világ, az hat *itt és most is*, belenyúl életünkbe s jobban mondva egyetlen, egységes életre képesít, melyet két világon átélünk, azaz hogy itt kezdünk s ott végnélkül folytatjuk. A mi *végnélküli életünkre* nem esnek a pesszimizmus, a kétségbeesés árnyékai; van rajtunk bűn, van sok gyötrelmünk és kínunk, de éltet a győzelmes jóba fektetett hit és

remény. Nem tartjuk azt, hogy itt minden rossz és átkozott; ellenkezőleg tudjuk, hogy isteni erők vannak beleoltva emberbe s emberiségbe s azokat ki kell fejlesztenünk. Gyermekszemmel nézünk betegség s halál elé is; tudjuk, hogy le nem győz minket, ha Istenhez ragaszkodunk. Van sok rossz a világon, de mi nem vádoljuk s még kevésbbé ítéljük el testvéreinket; nem járunk az «accusator fratrum» nyomaiban, hanem szenvedve, szeretve, imádkozva, küzdve bizunk egy jobb, nemesebb, tisztább élet kialakulásában. Ime az *Isten szelleme*, a teremtő, éltető, megújító lélek lehelete bennünk; törhetetlen reményt, energiát, üde friss ifjúságot áraszt a lelkünkbe. A miseima bekezdését hangoztatom gyakran: Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui laetificat juventutem meam. (Ps. 42, 4.) Oltáraidnál, szentségeidben, imáimban ezt keresem: bizó, friss, lendületes lelket, melyet le nem tör semmi, mert Isten van vele s az örök élet lehelete csapdossa arcát!

c) S épp ezért a religió *itt és most érvényesülő, isteni élet*, melynek két szembetünő jellege van; először az, hogy bár a legmélyebb, mégis praktikus; pozitiv, reális célokra tör, *ma és itt* akar isteni életet élni.

Nemcsak a másvilágban, hanem ebben a világban is vannak problémái; családjában, hivatásában, munkáiban, foglalkozásaiban, barátkozásaiban, nehézségeiben, küzdelmeiben, gyarlóságaiban, törekvéseiben rejlenek az isteni életnek problémái, azokat kell megoldani. S meg fogjuk oldani, ha az isteni életnek *második jellegét* valósítjuk meg magunkban, mely nem egyéb, mint *a meleg, jóindulatú, okos és fölényes érzület.* Én jóindulattal viseltetem az emberek iránt, ismerem vérmérsékletüket s tudom, hogy egyéniek; különböző hajlamokkal, izléssel, neveléssel és tarka hibákkal indulnak a világba. Én a jót szívből szeretem s gyakorlom s az embereket elviselem. Nem akarok elfogult, ellenszenves, apprehensiv, türelmetlen lenni; nem akarok kifogyni a jó lélekből. Nem vagyok tupa, hogy ne lássak; látok, de lelket léptetek föl az élet apró ütköző pontjain; elnézem, hogy ez ide akar menni, az oda, — hogy ez ilyenkor s így szeretne inkább enni, menni, venni, — hogy ez az ujságot ilyenkor szeretné olvasni, — látom, hogy ezt mi bosszantja, az meg mit mulasztott, mit nem tett jól, amit én kijavíthatok, kipótolhatok, — látom, hogy ez mitől fortyan föl, hogy miféle indulatok járnak

hiábavalóan benne, melyeket kár volna megjegyzéseimmel megtisztelni s tudok hallgatni, elviselni; nem prédikálok, nem moralizálok, hanem teszek, élek s életemmel inficiálom jóra s jobbra a gyarló lelket. Az ilyen lélek meleg is, fölényes is, az ilyen lélek bizonyára vezet és emel. Az öntudatosan vallásos lelkek ily meleg, de vezető lelkek is.

A szent Szűz látogatása.

«*Fölkelvén Mária ama napokban, sietve méne a hegyes tartományba, Juda városába.*» (Luk. 1, 39.)

a) Siet Hebronba a hegyek közé. Könnyen lépked-szárnyal. Túlboldog, exstatikus lélek lendülete ez; «mit Höhensehnsucht» jár. Öröm, boldogság, érdeklődés, szeretet, hév, lelkesülés, harmónia tölti el lelkét. Hogy néz végig a virágzó vidéken, — hogy énekel feléje patak, erdő, virág. «Rauschender Strom, Brausender Wald, Starrender Fels, Mein Aufenthalt.» Lendülete gyújt, éneklő lelke másokra is áthat s ime Zakariás is énekel s Erzsébet szive alatt a gyermek is «exultat», örvendez. Ó igen, hiszen a lélek ragyogóbb és melegebb és szebb, mint a napsugár, hát hogyne hintene maga köré szépséget és örömöt. Ezt kell nekem is tennem.

b) Jézus szeretete hevíti a Szüzet; ez

a tűz ég benne; ez hevül lelkében, ez csillog szemében, ez érzik meg lényén, keblén, keze érintésén. Szava ettől meleg, érintése ettől lelki; erő áramlik belőle. Ime a járókelő Sacramentum! Bizalomra, szeretetre, megnyugvásra kell segítenünk az embereket. Higyjük, hogy a krisztusi lélek belőlünk is árad majd; higyjük s érvényesítsük.

c) Isten gyönyörűsége ez a siető Boldogasszony! Bethlehemben barlangba rejtette s édes magányban akart vele lenni; most meg kivezeti s hegyeknek indítja: «surge, propera amica mea»... siess, siess. Isten viszi, ő meg magában viszi az Urat. Ez a mi erőnk, ha Istent hordozzuk. «Deum pati», Istent elbirni, ez a legnagyobb s legmélyebb akció. Isten szeretete vigyen el másokhoz; az ő szeretete vezessen ki magányunkból a családi, a társadalmi életbe. — Kérdezzük magunktól gyakran, ez a tekintet mozgat-e? Mozgat akkor, ha nemes, okos, tiszta szándék vezet.

Isten illetései.

«*És beméne Zakariás házába s köszönté Erzsébetet. És lőn, amint hallotta Erzsébet Mária köszöntését, repese méhében a magzat és betelék Erzsébet Szentlélekkel.*» (Luk. 1, 40.)

a) Mint a nap kelte, olyan a szent Szűz érkezése. Jön, siet, szive dobog; a Magnificat már hangzik lelkében. Nézi lélekkel a kanyargó út szélén a virágot, az olajfát, a tamariszkust; most belép a házba s üdvözli Erzsébetet, — szava mint az ezüstharang; ily édes üdvözlet még nem hangzott Hebronban. E szózattól tisztul meg János, telik el Szentlélekkel Erzsébet. Ime az Isten illetései. Lelke tisztít s eltölt s a szent Szűz által közli kegyelmeit; ő vezet közelebb Istenhez, hogy elteljünk s énekeljünk. De van ott valaki, aki még nem beszél, aki némá s félrevonultan áll; ez Zakariás, neki még nem jött meg ideje. — Az életnek csomói, nehézségei, árnyai a ke-

gyelemben is megvannak s nem tünnek el mindjárt. Néha már győzünk egy irányban, de más tekintetben még nyögünk. Türj és várj. Van homály a fény mellett, van némaság ének mellett; az ne zavarjon.

b) «*És nagy szóval fölkiálta és mondá: Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse. És honnét vagyon az nekem, hogy az én Uram anyja jöjjön hozzám?*» A szent Szűz csengő hangú köszöntését Erzsébet alázattal viszonozza, mintha riasztaná Mária méltósága, de már a következő percben kitör belőle: boldog vagy, boldog vagy, aki hittél. Nem vagyok ugyan méltó, hogy hozzám jöjj, de engedd meg, hogy hozzá tegyem: örülök, hogy itt vagy, maradj itt, ne menj el. — Az érdemet, a jogot, méltó voltunkat Istennel szemben nem lehet tekintenünk, hiszen létünk, éltünk, képességünk, érdemünk, mindenünk vele szemben tiszta kegyelem. E napsugárban fürdöm én, nem akarok mást.

c) «*Beteljesednek mindazok, mik neked mondattak az Úrtól!*» Aki hisz, az megvalósít; annak gondolatai tavaszi erők, életcsirák s azok kihajtanak. A praktikus ideálok nem teoriák, hanem valósuló hatalmak. Boldog, ki hiszed, hogy Isten el nem hagy,

hogy legyőzöd kisértéseidet, hogy közel az Úr — hogy Isten gyermeke vagy — hogy itt jelen van; beteljesedik. A valóságot nem azáltal birjuk, hogy látjuk, hanem hogy tesszük. Az intellektualizmus az ő halálthozó illuzióival ott lappang az új filozófiában, mely szerint a fogalom a dolog, az élet fogalma az élet maga; szó sincs róla. «Fac et videbis.» A tettől nyilik meg szemed.

Magnificat.

«*És mondá Mária: Magasztalja az én lelkem az Urat és örvendez az én üdvözítő Istenemben.*» (Luk. 1, 46.)

a) Amit a művész befektet képébe s a harangöntő a harang ércébe s az orgonagyáros a sipok csodálatos vox-aiba, az azután kiárad belőlük s ami mélységet, finomságot, örömöt, erőt, bensőséget fektetett az Isten a sz. Szűzbe, az most kitör belőle, mint ihlet és ének. Szemléld e kigyuladt arcot s ez énekes ajkat: hálát ad s ünnepel, «mert megtekintette szolgálójának alázatát az Úr» s fölemelte s anyjává tette s azért «ime mostantól boldognak hirdeti őt minden nemzedék.» — Minden lélek abban a mértékben tud örvendezni, amennyiben lelki, erős és tiszta, amennyiben istenült. Van benne harmónia és lendület; azért tehát isteni gondolkozást az észbe, isteni érzést a szivbe s a cselekvésbe;

főleg szívbeli, mély alázatot Istennel szemben s nemes igénytelenséget embertársainkkal szemben.

b) «*Mert nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas, kinek szent az ő neve.*» Lefoglalta őt teljesen a Hatalmas; érzi, hogy birja őt, hogy az övé. Érzi erejét, mely «levetette a hatalmasakat és fölemelte az alázatosakat karjával» s most ugyanez a kar emeli és karolja át őt; «bal keze fejem alatt és jobbja megölel engem.» (Ének. 2, 6.) A boldogság e magaslatairól ereszkedik le a sz. Szűz lelke virágosan, harmatosan, illatosan s biztat minket is, hogy örvendjünk a hatalomnak, mely az alázatost össze nem töri, hanem megsegíti. Annál inkább élvezem a hatalmat, minél alázatosabb leszek. Ez az alázat erőssé s öntudatossá tesz. Tudom, kire támaszkodom s ép azért meg nem szégyenülök.

c) «*Oltalmába vette Izraelt, az ő szolgáját.*» Mély, csendes megnyugvásban hal el az öröm éneke, amilyen elömlik, a májusi vasárnap reggelén kinn a mezőn; élet, erő, szépség vesz körül csendes harmoniában. A Szűz lelke is ezt leheli énekének végső akkordjában, erőt, mely megnyugszik. Hogyne? Hisz benne már Jézus él; ő minta-

képe lett a legédesebb oltalomnak; Istennel telve, érhetné-e baj? Az én oltalmam az én teltségem Istennel s kegyelmével. Minél több van bennem széthúzó, békétlen,meghasonlott lelkületből, annál bizonytalanabb a helyzetem. Iparkodom, hogy a bajok ne nőjjenek fejemre, v. i. hogy ne legyek lehangolt s kedvetlen bajaimban.

A felvilágosítás angyala.

«*Eljegyezve lévén az ő anyja, Mária Józsefnek, mielőtt egybekelének, úgy találtaték, hogy méhében fogant a Szentlélektől.*» (Máté 1, 18.)

a) A karácsonyi mysteriumnak édességében ez a keserű csepp, a szinpompás tulipánnak ez a sötét foltja, József gyötrődése, bánkódása, a félreértés, a megnemértés. Mily különös: József kínja a legédesebb Szűz; tövises neki a legaranyosabb rózsaszál. Nem érti. — Mint ahogy az Alpesek kövei sima kavicsokká lapulnak, úgy súrlódnak egymáson az emberek is; a legjobbak is néha szegletesek vagy érdesek; el kell egymást viselnünk; hiszen én nem vagyok te, sem ő; s mivel más vagyok, hát máskép is teszek, *elütően*; bizony néha *ütően*.

b) «*József pedig, az ő férje, igaz lévén és nem akarván őt hirbe hozni, titkon akarta őt elbocsátani.*» József szenved s tűr, de nem

hamarkodik. Szűz Mária meg hallgat s bízik. Ezek passziv lelkületek, melyek az Istenre, a segítőre utalnak; az is tényező; bizony «az is». Akárhányszor nem rajtunk mulik az állapotokon változtatni s akkor is az Isten sz. akaratát kell tekintenünk s teljesítenünk.

c) «Mikor pedig erről gondolkodott, ime az Úr angyala megjelenék neki álmában, mondván: József, Dávid fia, ne félj elvenni Máriát, a te feleségedet; mert ami ő benne fogantatott, a Szentlélektől vagyon.» S ime az angyal leszáll s meginti Józsefet álmában, — a felvilágosítás, az enyhítés, a vigasz, a kiegyenlítés angyala. Ez angyalhoz kell fordulnunk, ha a vigasz s a felvilágosítás késik s kérni segítségét. Ne avasodjunk bele kelletlen érzésekbe, ne rögzítsük egyre csak éjféli oldalát életünknek; ez a helytelen szempont elszegényíti a lelket. Emelkedjünk ki a bénító behatásokból s ne csüggedjünk.

A várandós szent Szűz.

a) A szent Szűz ez állapotában a bensőségnek s elmélyedésnek titka. Magában hordja a mysteriumot; tudja, hogy van; tudja, hogy Isten benne van; de az Urat ő sem látta és csak jelei s angyalai imbolyognak körülötte; érteni őt nem lehet, csak hinni.

Ó titokzatos, szent világ! Lelkünk is terhes Istentől: Isten van bennünk, a mennyország, a kegyelem, az örök élet. Mindezt hordozzuk magunkban, de nem látjuk. Se baj; pesszimisták, hitetlenek még sem lehetünk; mert ha az Urat nem is látjuk, mindenhonnan a szellemi világ nyomai ragyognak felénk. Angyalok járnak körülöttünk... virágok fakadnak s gyermekek születnek; mysteriumban élünk; megoldása e problémának az, hogy hiszünk! E reflexióval kell gyakran tevékenységre s örömre hangolni kedvetlenségünket.

b) A természet nyilik áprilisben s az édes anya szive vágyik gyermeke után, mint örömének tavasza után. A sz. Szűz is mondta: «Ki adja azt nekem, hogy... megcsókoljalak». (Én. 8, 1.) s mondta azt mennyei szenvedéllyel. Vágyott utána! Vannak *beteges* vágyak, vannak *tehetetlen* s épúgy *egészséges, termékeny* vágyak. Krisztust akarta adni nekünk. Nem maradhatott meddő. Minden léleknek és életnek szülnie kell tettet, sok tettet. A tett az édes, a szó a mostoha gyermek. Mi volna a természetből, ha meddő volna s mi lesz a kegyelemből, ha nem szül szép, meleg, nemes, erős életet? A kegyelem cselekedetei szükségesek az élethez!

TARTALOM.

	Oldal
Harmatozzatok . . . !	3
Az Advent homálya	6
Az Advent Krisztus-várás	10
Adventi erőszak	13
Adventi programm	16
Az Advent várakozásteljes, sejtelmes idő	21
Istenkeresésem szenvedélyei	24
. . . . az Úr igéje Jánoshoz	28
A puszta embere	31
Tartsatok bűnbánatot !	33
Mind mélyebb bánatot !	36
Térj magadba	40
«Elközelgett a mennyek országa»	44
Az «ország» Ura	47
A mennyeknek országa	51
Az Isten országa a világban	54
Harmónikus kifejlődés felé	57
Fegyelmezett szerénység	63
Éljünk erős, tisztult életet	66
Hagyományos utakon Isten felé	69
Életprogrammom : Isten akarata	75
Abszolut isteni akarat	79
Lelkem nevelőiskolája : a gyónás	82
Keresztelő szent János	86
A lélek embere	90
A pusztában kiáltónak szava	93
Kié vagyok ?	95
Ki elveszed a világ bűnét	98

Oldal

Az ellenkezés szelleme 101
Jönni fog! 104
Új, romlatlan embertípus 107
A szent Szűz egyénisége 110
A szent Szűz pszihológiája 114
A szent Szűz arca 119
Az érintetlen szépség 124
Páratlan lélek 127
Hogy szereti Isten a szent Szüzet? 130
Immaculata 132
Nagy jel az égen 136
«Lábai alatt a hold»... 138
Győzelmes ideál 141
Az «új Éva» nyomában 144
Gyümölcsoltó Boldogasszony 146
Istentestvéri méltóságom 151
«Üdvözlégy malaszttal teljes» 153
Istennek anyja 155
Hiszek az Igében 158
Jézus gazdag lelke 163
Jézus lelke a Szentlélek remekműve 166
Jézus első imádója 169
Jézus lelke mintaképünk 171
A szent Szűz látogatása 176
Isten illetései 178
Magnificat 181
A felvilágosítás angyala... 184
A várandós szent Szűz 186